Jelen hirdetésünk csak rövid kivonatát képezi kimeritő, rajzokkal ellátott nyári idényi árjegyzékünknek, melylyel kivánatra szivesen szolgálunk.

Rugany esőöltönyök.

Ujjak-al és fejfedővel frt 10 19.50. Kocsizó és lovagló-köpeny frt 16—28. Eleg. drappszinü frt 17—28 Fiu-öltönyök. Honvédtiszt-köpenyek.
Vizmentes angol kocsizó-plaid, czélszerü elegáns ujdonság, frt 23.

Indiai függő hinta-ágyak.

Csinos, könnyü, magával vihető tokban, szabadban és szobában alkalmazhatók: 1. sz. 50 font horderejü frt 3 —. 2. sz. 300 font horderejü frt 5.50. 3. sz. 1200 font horderejü frt 7.50. — Nagy, uj patent-hintaágy vaslécczel frt 11.

Utazó-eszközök.

Fa utiládák urak és hölgyek részére 24–42" 3.20–25 frtig. Kézi és nagyobb böröndök 3.20–40 frtig. Utazótáskák, üresek és berendezettek 1.80–60 frtig. Uti toilette- és szekrénykek, plaid-szijjak, vállba függeszthető és övtáskák legujabb nemei. — **Plaid-, nap-, esernyő- és bottekercs**, igen czélszerü ujdonság, frt 6.— és 6.75.

NYÁRI IDÉNY.

Fagylaltkészitő-gépek.

Meidinger tanár legujabb önműködő gépei

	5	6	12	24 adagnak
frt	9.60	12.—	14.50	18.—

Hengeralaku forgógépek: frt 9.50 14.50 ‖ *Medencz-alaku gépek:* frt 14.50 és 18.—

Francia sodaviz-készitő gépek.

Dr. Fèvre kitünőnek ismert gépei főraktára. Magánzók részére legalkalmasabbak, mivel követve az utasitást, bárki készithet csekély költség mellett kitünő sodavizet.

2	4	6	8	10	meszelynek
frt 8.—	10.—	12.—	14.50	17.—	

A szükséges porokkal is szolgálunk.

Legjobb vizszürő-készület (Filter)

Berlin és Angolhon legjobb hirü gyáraiból, mint az egészségtelen vizet tökéletesen tisztitók, az utolsó járvány alkalmával kitünőknek bizonyultak be. Bármily edényben használható szürők frt 2.50—12. Nagyobbszerü, edénynyel ellátott szürők 12—16 forintig.

Lovagló-eszközök.

Angol disznóbőr uri nyergek 15 forinttól kezdve.
Hölgy- és fiunyergek. Angol kantárok 2 frt 65 krtól 10 frtig.
Kengyelvasak és szijjak, nyeregtakarók, lovaglóostorok, sarkantyúk, lómértékek, lábmentők, franczia istállólámpások sat. sat.

Egyéb, a nyári idényre alkalmas czikkek.

Angol patent kerti fecskendők. Rugany-csőre illesztett, szi árd sárgaréz-fecskendők, melyek egyes erős sugárban vagy esőzuhany alakjában meglepő távolságra szoktatják a vizet; egyszerü s könnyü kezelésük igen ajánlja ezeket üvegházak és házi kertek számára. Nagyságuk és minőségükhöz aránylag darabja 8–9, 10–17 forint.
Nyári legyezők. Eleg. florenczi szalmafonadék utczai legyező, 1 frt. Indiai pál malevél-legyező 20 kr. Eredeti chinai legyező festvénynyel 40 kr. — Legyezők egyéb elegáns uj nemei 1 frt 50 krtól 25 frtig.
Óriás nyári legyezők, jelenleg igen kedveltek, 90 krtól 12 frtig.
Nap- és en tout cas-ernyők, a legujabb divatnak és legválogatottabb izlésnek megfelelő, valamint jutányos olcsó nemekben is, 1 frt 80 krtól 15 frtig.
Napernyők urak részére, 2 frt 20 krtól 7 frtig.
Esernyők, alpacca és legjobb selyemszövetekkel bevonva, 3.75–10.50 krig, legjobb angol 12 bordás ernyők 12–15 frtig.
Uj uti esernyő, melynél a bot mint sétabot használható, a kelme pedig összerakva, a böröndben elhelyezhető, frt 11, 13, 15.
Uj angol rugany-esernyők darabja 8 frt.
Virág- sztalkák 8–25 frtig.
Függő virág-kosarak abla ra 1 frt 50 krtól 6 frtig.
Madár-kalitkák felfüggeszthetők és asztalkákon, 2 frt 80 krtól 21 frtig.
Kerti gyertyatartók üvegfedőkkel gyertyáknak 1 frt, petroleumnak frt 1 70 dbja.
Párisi uj légyfogó-üvegek. Sajátságos szerkezetüknél fogva önműködők, s minden eddigi találmanyokat fölülmulók, darabja frt 1.50, csomagolási dij 35 kr. Poharra alkalmazható légyfogó plehfedelek darabja 20 kr.
Fürdői hévmérők 50 krtól 2 frtig.
Fürdőeszközök: fürdőtaskák, fürdőés toilette-szivacsok, szivacstartók, dörzsölőkefék, keztyűk és kendők, nasz-fejkötők, sipkák, rugany uszó-övek.
Sétabotok: gyermekek és fiuk számára, 25–50 krig; természetes fa-botok 25–80 krig; finomneműek, igen elegánsak 1–8 frtig; dohányzó-(csibuk)botok 2.5–10 frt 50 k.ig; tőrös- vagy stilet botok 2 50–12 frtig.
Por elleni angol szemüvegek db a 40 kr, a szemet óvó szines szemüvegek és lorgnettek dbja 40 krtól 2 frtig.

Kettős uti távcső, kitünő, háromszor változtatható lencsékkel, ugy hogy szinházban szintugy, mint szabadban, a legnagyobb távolságra használhatók, szijjal ellátott, vállra akasztható tokkal 26 frt.
Finom egyes távcső, három kivonással, bőrrel bevonva, 6 frt 50 kr.
Angol szivartárak, 25–75 darabnak, vállba függeszthetők, frt 3 85, 4 80, 5.75 krig.
Francz a felköltő-órák, 36 óráig járó művel és felköltővel 7 frt.
Ruhakifacsaró-gépek, által. használatba jött legjobb neme 16 és 20 frt.
Angol szénvasaló dbja 3 50 és 4 frt.
Ujtalálmányu tojásvizsgáló, kitünő készülék a friss tojás biztos megismeréséhez, darabja 75 kr.
Perry angol patent-dugóhuzója 1 frt 90, egyéb dugóhuzók kitünő különféle nemei 30 krtól 1 frt 50 krig.
Kézi palaczkdugaszoló-gép 1 80.
Kitünő angol habverő gépecskének darabja 2 frt 50 kr.
Sodrony étel-födők, 7–12 hüvelyk. 35, 40, 50, 60, 70, 80 kr.
Hütő-medenczék 2.50–5 frtig.
Vaj- és sajt-tányérok üvegfedővel 1 frt 60 krtól 5 frtig.
Kis vajkészitő gép, melylyel néhány percz alatt vajat lehet késziteni, 4 frt 20 kr.
Sa áta-készletek, fából és szaruból, 30 krtól 3 frt 50 krig.
Eczet- és olajtartók 1–5 frtig.
Asztali- és uzsonna-készletek, kávé- és viz-tálczák, evő- és kávéskanalak, kenyér-kosarak, gyufatartók, és egyéb a háztartásnál, valamint kávéházak és vendéglők berendezéséhez szükséges czikkek készletben tartatnak.
Vizpohár-tartók 65 krtól 1 frt, 3 frt 50 krt 1 15 frtig.
Berendezett pinczetokok sziládd zárral ellátott szekrényben 5 üveggel frt 10.50, 8 üveggel 13 frt 50 kr.

Vadászfegyverek.

Olcsó és finom, közönségesek és hátultöltők dús választékka, melyekről szivesen szolgálunk részletes árjegyzékkel.
Revolverek, hatlövetü simák frt 9, 11, 13, vésettek frt 12, 14, 16, finomabb kiállitásuak 15—35 frtig.

Dohányzóknak.

Kitünő dohányvágó-gép magánzók részére. Kisebb, egészen érczből 16 frt nagyobb tölgyfából, kovácsolt vas alkatrészekkel 20 frt.
Vangel Béla uj cigarette-készitő gépe, melylyel az utasitás szerint óránkint 400 kitünő cigarettet lehet késziteni, frt 3 75.
Uj gőz-pipaszártisztitó, e czélnak megfelelő kitünő kis gép 1 frt 80 kr.
Dohány-szitadoboz magyar dohánynak darabja 1 frt 60 kr.

Mulattatásul.

Flobert-féle czé pisztolyok és puskák nem durranván, szobában mint szabadban sok mulatsággal párosult gyakorlathoz czéllövészetben igen ajánlandók. Pisztolyok 9 frttól 13 frt 50 krig, puskák 18—30 frtig.
Vas czéltáblák ezekhez: kisebbek frt 5.50, kiugró bohóczczal és elsülő mozsárral frt 9 80.
Jó szerkezetü bolz-puskák frt 15 és 25.
Uj szerkezetü sétabot-fegyver. Percussiós frt 24, hátultöltő frt 28.
Kuglizó bábuk, bükkfából frt 2.85 és 3.60.
Lignum sanctum kugligolyók 1.50 - 3.
Torna-eszközök, egyes trapez frt 5.75, függő kötélpálya frt 7.5, kötélhágcsó frt 7.80, mászókötél frt 4.25, 6.80, 8.20.
Uj tökéletes tornakészlet, minden kor egyének részére, használati könyvecskével frt 14.50.
Halászó-botok, kivonhatók, 1–16 frtig.
Kész halhorgok 12–50 krig.
Rugany-labdák és ballonok, szinesek és szürkék, 10 krt 1 2 frtig.
Kerti szerszám észlet, gyermekek számára, frt 1 80 ényezett frt 3.
Melodion-sip adák harmonium-hangokkal, táncz és egyéb zenedarabokat játszók, szabadban igen sok mulatságot szereznek, 4—6 darabbal frt 9—16.
Madártanitó sipláda 4 darabbal frt 9.
Papir léghajók, borszeszszel használhatók, 35 krtól 1 frt 6 krig.
Volans, karikajátékok, lepkehálók, botanizáló szelencze stb. stb.
Szines papirlámpások táncztermek és kertek kivilágitására nyári estélyek alkalmával, sokféle diszes és jutányos nemekben, 20 krtól 4 frtig darabja.

dús választékát ajánlják KERTÉSZ és EISERT Pesten, Dorottya-u. 2. szinháztéri szeglet.

Irásbeli megbizások pontosan eszközöltetnek. Meg nem felelő tárgyak visszavétetnek.

Legteljesb és legujabb kiadás.

A „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet kiadásában, Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Kézikönyv a birósági végrehajtók

számára

tekintettel az elméleti vizsga és gyakorlat igényeire.

Irta

Dr. Dárdai Sándor.

Tartalom: Az 1871. évi LI. törvényczikk a birósági végrehajtókról. — Utasitás a birósági végrehajtók számára. — A birói határozatok kézbesitése. — A biztositási intézkedésekről. — A végrehajtásról. — Váltói végrehajtás. — A csődtömeg összeirása. — Hagyatéki leltározás. — Iromány-példák a birósági végrehajtók számára. — Iromány-példák az 1871 : 51. t. cz. és arra vonatkozó miniszteri utasitáshoz. — Irománypéldák a kézbesitési eljáráshoz. — Iromány-példák a biztositási eljáráshoz. — Iromány-példák a végrehajtási eljáráshoz: I. Az átalános határozatokhoz. II. Ingóságokra vezetett végrehajtáshoz. — Árverés az ingóságokra. III. Ingatlanokra vezetett végrehajtáshoz. — Árverés az ingatlanokra. — Irománypéldák a váltói végrehajtáshoz. — Árverési hirdetmény — Árverési jegyzőkönyv — Iromány-példák a csődtömeg összeirásához. — Iromány-példák a hagyatéki leltározáshoz. — Szolgálati utasitás az első folyamodásu biróságok számára. — A birói letétek kezelése tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet.

(8-rét, 256 lap.) — Ára fűzve 2 ft.

Elérhetlenül

áll eddig a lottó mennyiségtanban Orliçe tanár ur játékutasitásaira nézve, midőn én ujolag a február 15-én történt huzásban egy

ternot

nyertem, s ezt ezennel köztudomásra hozom, miután sajnálatomra tapasztaltam, hogy **Orliçe R.** mennyiségtani tanár ur (Berlinben, Wilhelmstrasse 125) tudománya ellen több részről kétség támadt.

Krakó. Kaczarowszky B.

Elérhetetlen!

Conn L.-féle egyetemes-fejkorpa-olaj.

Gyors és biztosan ható gyógyszer mindazokra nézve, kik az **erős fejkorpa képződési** kellemetlen **bajban szenvednek. Rögtöni, fényes siker** annélkül, hogy a **hajnak** kárt okozna. Egyetlen óvszer minden fentemlitett bajból származható fejbőrbajok ellen. Bizonyitványok betekintés végett szolgálatra állnak.

Ára üvegenként 1 frt. 60 kr., bérmentes beküldés mellett vagy postautánvétellel. 317 (3—4)

Főraktár a föltalálónál, Bécsben, II. Bezirk, Afrikanergasse Nr. 3.

A „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utcza 4- k sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Uj olcsó és teljes kiadás

négy kötetben.

Kisfaludi

Kisfaludy Károly minden munkái.

A Kisfaludy-társaság megbizásából

szerkeszté

Toldy Ferencz.

Hatodik összes kiadás.

Négy kötet fűzve 4 ft.

Vászonba kötve 5 ft. 60 kr.

Gróf Széchenyi István munkái korszerü kivonatban.

Második kiadás.

Három kötet.

Ára a három kötetnek fűzve 5 ft.

A magyar hölgyek számára!

Nélkülözhetetlen minden családnál!

„CORNELIA."

Bécsi képes hölgy-divatlap.

Megjelen minden 14 nap 1 szám, divat és kézimunkával, egyszersmind 1 nagy szabási minta-ivvel és bőtartalmu tárczaczikkel.

Ára évnegyedenkint bérmentes postai küldés mellett

csak 1 forint 20 krajczár.

(egész évre 4 ft. 80 kr.)

Lapunk, egy eddig elő nem fordult sikert szerzett; az összes hirlapirodalom dicsérve ismeri el, **hogy a „Cornelia" jelenleg a legjobb és legolcsóbb divatlap.** 291 (9—9)

Egy pesti lap ekkép ajánlja föl:

Ha az első számból itélhetünk, ugy lelkiismeretesen kimondhatjuk, **hogy e lap a berlini „Bazár"-nál egy hajszállal** sem áll hátrább, s annak méltó versenytársa leend. Ajánljuk szorgos kezü hölgyeinknek a megrendelést.

Előfizetéseket elfogad

Friese Ferencz Henrik Bécsben, „a Cornelia hivatala."

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Budapest, julius 26-án 1874.

30-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:** Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. **Csupán a Vasárnapi Ujság:** Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein és Vogler**, Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

PETŐFI HALÁLÁNAK

25 ÉVES FORDULÓJÁN.

Néhány nap mulva huszonöt éve telik a segesvári szerencsétlen csatának, melyben — minden valószinüség szerint — Petőfi Sándor elveszett. Sirját nem jelöli kő, sem fa; nincs is sirja magának. Együtt aluszsza a nagy álmot s együtt porladoz a hősökkel, kik Segesvár terén, 1849. jul. 31-kén, a végharczban elestek. Bizonyos hir nincs róla. De a nemzeti kegyelet, mely sokáig nem akarta hinni, hogy a haza és szerelem dalnoka egy muszka láncsa által átszegezve örökre elnémult, most a segesvári közös nagy sirt tartja költője sirjának is s oda röpiti gondolatait.

E napokban ülte Olaszország s az egész mivelt világ a szerelem egy régi dalnokának, a Laura költőjének, halála ötszáz éves fordulóját. S az arquai egyszerü sir oszlopsora, koszorukkal körül aggatva hirdette, hogy a ki ezerek és ezerek érzelmeinek tudott hangot adni, nem hal meg egészen, jobb része él a szivekben. Fél évezred nem halványithatta el a Petrarka emlékezetét. S a Petőfiét egy század negyedrésze elmoshatta volna? Hisz, mint maga tréfás kedélylyel dallá — »Hisz' Petrárka és Petőfi félig meddig már rokon!« s bizonyára nemcsak a név esetleges hasonló hangzására nézve. Ha Etelke vagy Julia nevei nem élnek is évszázakig, mint az avignoni nőé: de a Petőfi szerelmi dalai igazságban, melegségben, — nemcsak nemzeti hiuság mondatja velünk — bizonyosan fölülmulják a Petrárka szonettjeit. S az Italia miának- és a Rienzihez intézett Canzonénak: hazaszeretetben és költői erőben bizony nem engednek a Petőfi hazafi-dalai.

Fog-e a magyar nyelv valaha a költészetnek oly általános közege lenni, mint az olasz volt a XIV—XV. századokban? s a Petőfi nyelvét fogják-e annyian érteni valaha, mint a Petrarkáét akkor s még ma is? A kérdést föltenni is alig merhetjük. De a Petőfi költői nagyságának ez nem is mértéke, legfölebb hirneve terjedésének. S ha e nagy világon soha senki sem tanulna is meg magyarul a Petőfi s összes költőink kedveért: mi értjük őt, nekünk értenünk kell, a mig vagyunk, s becsülnünk kell mig elveszni nem akarunk. A mely nemzet, mig a világgal haladni akar, mindenekfölött saját nagy szellemeit nem becsüli: azt a világ mint háládatlant megveti s fölötte napirendre tér az idő. Ha világhirt nem adhat is fiainak minden nemzet: a maga körében megőrizheti halhatatlanságukat. Kisded családi tüzhelyen örökké égő lángot gyújthat emlékezetöknek; s bennök magát becsüli meg, midőn vallja: hogy voltak fiai, a kik örökéletre méltók.

Petőfi, ha halála a haza védelmében vértanuvá nem tette volna is, mint költő megérdemli az örök életet; s ha valamivel kisebb költő lett volna is, mert lelkesedésében a hazáért ontotta vérét, megérdemelné a kegyeletes megemlékezést. Igy kétszeres jogczime van reá. Homlokán a babér- és a cserkoszoru ölelkezik.

A magyar költők mindig szerették a szabadságot és a hazát s közöttök hősök voltak, mint Zrinyi, hazafiak mint Vörös-

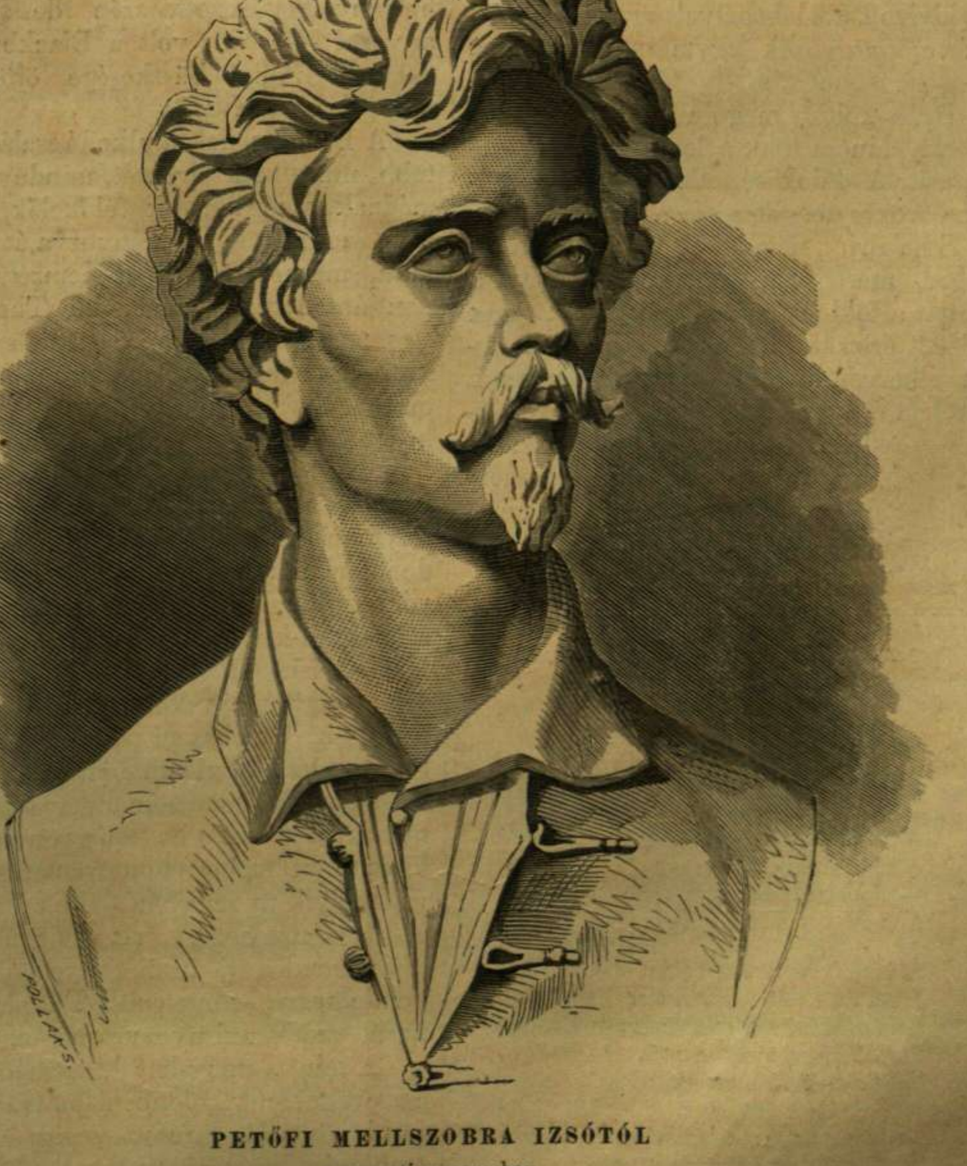

PETŐFI MELLSZOBRA IZSÓTÓL

a nemzeti muzeumban.

marty; de talán egyikben sem forrt a költő és a hazafi s szabadsághős oly teljesen egybe, s mindkettő az egész egyéniségbe: mint Petőfinél. Midőn összes költeményei első nagy gyüjteménye elébe e jeligét tette:

„Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelemért föláldozom
Életemet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet“ —

egy szóval sem mondott többet mint a mit érzett s a mit vérével is kész volt megpecsételni. A haza és a szabadság szerelme: egy volt nála, s e kettőt senki sem választhatja el dalaiban. Még tulságai s költői hibái is e lángoló szerelemből eredtek. De költői jós lelke is ebből táplálkozott. Mig hölgye iránti szerelme, csak kétkedő jóslással mondotta:

„Oh szólj, ha előbb halok el, tetemimre
Könyezve borítsz-e szemfödelet?
S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme:
Hogy elhagyod érte az én nevemet?“

haza- és szabadság-szerelme a jós-erő egész világos-látásával állitotta képzelődése elébe a csatát, a tért, a hol el fog esni. Mily erővel, nem a vágy, hanem az akarat erejével énekli:

„Ott esem el én
A harcz mezején!
Ott folyjon az ifjui vér ki szivemből!
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Ott nyelje el azt az aczéli zörej,
A trombita hangja, az ágyu-dörej;
S holt testemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra
S ott hagyjanak engemet összetiporva!“

Ugy lett. Beteljesült — s az »Egy gondolat« nem bántja többé.

Csak saját magára nézve teljesült be. A »kivivott diadal« helyett gyász-éj borult a térre; s a győzők egymásra dobták az elesettek tetemeit.

De a költőt megölni nem lehet. A muszka láncsa csak a katona keblét szegezte át. A dalok sértetlenül fönnmaradtak s örökre zengik a szerelmet és hazát.

S ha sirját nem diszitheti is márvány szobor, mert nem ismerjük épen azt a pontját a földnek, a hol porladoz: csak emlékét őrizzük s dalai koszorját ne hagyjuk elhervadni soha. Könyve legyen a szerelem és szabadság bibliája nemzedékről nemzedékre, s mig magyar szó zeng a Karpátok között s a négy folyam mentén: Petőfit ne felejtse el soha ez a nemzet a melynek dalolt s melyért meghalt.

—á—r—

A SIRKERESŐK.

Csatába ment az ifju dalnok:
Hont védni szállt, hirt keresett.
Érettök elhagyá szerelmét,
De a csatában elesett.
A holtakat egymásra dobták,
A költő sirja jeltelen.
— S a sirt keresni indulának:
A Hon s a Hir s a Szerelem.

Ha keresik az elveszett sirt;
A hol csak volt egy csatatér:
Megfordul ott a három tündér,
Tovább megy, ujra visszatér.
Találkoznak a keresésben,
Meg' elválnak ösvényeik.
De megegyeztek: hogy hirt adnak
Egymásnak, azt ha meglelik.

És összejöttek sok-sok évre.
— „Hajh! nem találtam!“ szólt a Hon.
„Mert temető, a merre jártam,
Minden hegy és völgy, útamon.
Mert fiaimból, védelmemben,
Oly sok eszenyi hulla el:
Már nem találni, nem ismerni,
A sok között — hol az a hely.“

S fejét komoran lecsüggeszti. —
— „Én sem találtam“ — szól a Hir.
„Rég volt a harcz, évek sulyától
Behorpadt valamennyi sir.
Nehéz sors fordult a magyarra,
S a siron oly nagyot nyomott:
Hogy nem ismertem rá, habár tán
Százszor is megfordúltam ott!“

S elhallgat ö is. — De megszólal
A Szerelem: „Fölleltem én!
Mert bokor nött szive porából
S kihajtott porló testemén.
Kifolyt véréből csipke-rózsa.
Nyit annak minden kis bogán,
S dalait, miket nékem zenge,
Ismétli ott a csalogány.

Szász Károly.

Theodor hősiessége.

(Amerikai beszély).

Az októberi fák legpompásabb lombdiszöket öltötték magukra és a felhők árnyai szeszélyes bájaikkal még inkább emelték a legkellemesebb napok egyikének szépségét, mikor Gordon Mabel végig vágtatott keselyszinü pony-jaival azon a széles sétányon föl, mely Urania büszkeségéhez — a Blackburn-House-hoz vezetett.

Blackburn Theodor az ives ablak mellett állva várta őt, mert egy korán reggel kapott üzenetből idejekorán értesült, hogy egy szép amazon fölforgatni szándékozik a természet endjét, miként ez a XIX-ik században már divattá lőn, s maga fogja pár óráig a gyeplőt tartani.

Szegény Theodor! hajlott, gyönge alak, halvány. határozott, szép, de szenvedő arczczal — ilyen volt a Blackburn-uradalom, Urania büszkesége örökösének külső megjelenése.

A Blackburnok uralkodó család voltak több mint száz éven át, mindnyájan jómódúak, szorgalmasak, előkelők, ugyanazon szellemet hagyományozva át anyáról fiura, mignem az egész nemzetség tetőpontjára látszék emelkedni Theodorral, egy nemes és sokat igérő egyetlen fiuval, ki az egyetemből kijőve, Európába ment s onnan ismét haza került, de csak azért, hogy életének ugyszólva küszöbén ama titokszerü betegségek egyike sújtsa le őt, melyek az embert élni engedik ugyan, de folytonos szenvedésre kárhoztatják. Theodor mindennap rendkivül hősies tettet vitt véghez; elméletileg mindennap megnyerte a Viktoria-keresztet, mert lehet-e annál igazán hősiesebb tettet képzelni, mint hogy saját végromlásunkat vidám kedélylyel fogadjuk? Ő sohasem panaszkodott, sohasem vesztette el vidámságát és önuralmát; másokért élt s nemesen önmagáért. Lépést tartván az idővel, s ha testi gyöngesége ugy kivánta, két emberrel vitetvén magát, hogy valamelyik nyomorban élő barátját föl kereshesse, nagy vagyonát valóban bámulatosan gondozva, irva, festve, olvasva és gondolkozva szüntelenül, Theodornak sikerült erőt venni nyomoruságán.

A mint a pony-kat és kormányzójokat észrevette, máskülönben márványarczán forró vörös láng futott végig; hibátlanul szabályos arczot, gazdagon aláhullámzó sötét fekete fürtöket látott, melyekre csinos kis kalap és toll vala illesztve; valóban olyasmit látott, a mit talán soha egyetlen férfi sem látott még nyugodt kedélylyel: egy szép fiatal nőt, ki őt várja és ő reá gondol. Ő jól tudta, hogy a teremtésnek csak páriája, ki előtt el van zárva a szerelem, a házas élet édes együttléte és megmérhetetlen boldogsága. Ezt a magános, megbénitott életet bizonyára egy nő sem fogja megosztani vele; magánosan kellend végig lépdelnie a siralomnak e szomoru völgyén. Nyomorusága mellett még azt is tudnia kellett, hogy ezt az őszinte barátságot, ezt a szivélyes, gyöngéd figyelmet egy fiatal, szép leánynak köszönheti. Ha most is a régi Theodor lenne, bizonyára e barátságot és figyelmet nem ajánlották volna föl igy neki.

De a fájdalom érzetének még csak nyoma sem volt észrevehető arczán, mikor a széles lépcsőn szolgája segitségével nagy nehezen levánszorgott s a szép kocsizó nőt mély meghajlással mosolyogva üdvözölte. Az alacsony phaetonban következő tréfás szavakkal foglalta el ülőhelyét: »Bizonyos vagyok benne, hogy ez az erőslelkü nő ügyesen fog hajtani s engem sértetlenül fog haza szállitani.«

Mindketten igen jó barátai voltak egymásnak. Theodor tiz évvel volt idősebb, mint Mabel, ki Theodor fiatalabbik nővérének volt játszótársa. Blackburn ur háromszor nősült s mindeniktől egy-egy gyermek maradt; és Theodor két igen különböző koru nővér: a sokkal idősebb Penelope és a sokkal fiatalabb Natalie közt állt. Az ő anyja roppant vagyont hozott a családba. Ő Lady Jane Seymourja volt Blackburnnek, mint egy uj VIII. Henriknek, az egyetlen fiu anyja, ki fia születése után csakhamar meghalt.

Theodor akkor ismerte meg Mabelt, mikor ez Natalie nővéréhez járt el játszodni, s akkor Penelope mindnyájok fölött uralkodott. Mabel halvány kis leányka volt, de nagyon szép és kedves. Theodor mindig gyönyörködött vidám kedélyében s hatalmas, fogékony elmebeli tehetsége bámulatba ejté őt, mert gyorsan itélt, biztosan következtetett s mindent megragadott és magáévá tett, a mi nemes, jó és eredeti volt.

Tizennégy éves korában Mabelt Angliába küldötték atyjának családjához és ott maradt négy évig. Hogy vajjon Anglia szelidebb égalja tette-é erőteljesebbé a fiatal amerikai sarjadékot, vagy pedig a bimbóról előre is el volt már határozva, hogy a legbájosabb szépségü virággá nyiljék ki — oly kérdés vala, melyet Theodor soha sem tudott megfejteni. Csak annyit tudott, hogy mikor ismét meglátta őt, egy fájdalommal több emésztette a nélkül is beteg szivét: az a tudat, hogy e szép teremtést nem lesz szabad nagyon szeretnie. Mabel majdnem fájdalmas testvéri szivélyességgel üdvözölte őt: az ő »kedves öreg Theodorja legjobb barátja« volt neki. Ő maga nem ismerte föl a megváltozott helyzetet és nem tudta, hogy a virág kifakadt szintelen bimbóburkából és átható illatával el fogja kábitani a szegény Theodort; csak annyit tudott, hogy Theodor mint régen, ugy most is rokonszenvező barátja, s minden bajainak és titkainak bizalmas hü megőrzője; és van-e oly szellemdús és olyan okos ember a világon, mint Theodor?

A két jó barát, a mint tovább haladt, szokott vidámságával fecsegett. Jól tudták,

hogy »a fenyőfák hol a legsötétebbek októberben« — mint dr. Holmes szokta mondani. Tudták, hogy a juhar fák hol tartanak diszmenetet, mint a bibornokok Szent-Péter templomában. Benső barátságban éltek a bibor nyirfákkal, a sárga áfonyákkal és a szép erdőnek többi magános, vagy sürü csoportokat képező fáival. Tudták, hogy a szomoru nyirfák gyöngéd, sárgászöld szinökkel hol öltöztették az erdőt az általvasz hizelgő leplébe — az öregkort jelképezve, mely nehány erőltetett napon át a kikeletet igyekszik utánozni.

Figyelemmel hallgatták a természet vallomásait — ők ketten, a fiatal, élénk leány s az elnyomorodott, csalódott férfi; a természet mindkettőjöknek tudott vigaszt küldeni. Mindketten művészek voltak a magok nemében s az ég azurkékje, a gyorsan tova illanó apró, fehér felhők; a felhőárnyak, a természet e legszebb csintalan játékai; a patak távoli csöndes folydogálása és közvetlen közelben látszó fölcsillanása, midőn egy-egy sziklagáton keresztülhatolhatott — mindezek oly tárgyak voltak, melyeket gondosan megfigyelni, élvezni s későbbi használatra félre tenni lehetett. A pompás vörös juharok és a bibor nyirfák megannyi eltagadhatatlan tények valának, — gyönyörü, hatalmas szépségek, a melyeket észre nem venni lehetetlen lett volna. Theodor azt mondá, hogy e fák az ujévi bálban levő római herczegnőket juttatják eszébe, régi bársonyaikkal, brokátjaikkal és családi gyémántjaikkal, kik egy Antonellivel szóba sem állnának, kit magukhoz képest alacsony származásu brigantinak képzelnek.

Aztán meg még az sem volt lehetetlenség, hogy a »Vadász-sziklán« nehány kék gentianát találjanak. Ez az őszi erdei bolyongás kedves bizonytalanságai közé tartozik, mert a gentianák nem római herczegnők; félénk s nagyon szégyenlős szépségek azok s gyöngéden és hűségesen kell utánok járni annak, ki őket birni ohajtja.

»Oh kedves október« — mondá Mabel »Már látom, hogy könyvet kell irnom róla. Egy ujság egyik zugában, a lángész rejtekhelyén, igen szép verset találtam. Önnek is el kell mondanom:

Megjött az ősz, rabszolga-seregével,
S érett kalász van mindnyájok kezében.
S futtába', szinző ecsetét ragadva
Ért szinre festi a baraczkot szépen.

Nemde, művészi?«

»Valóban« — mondá Theodor — »igen szép; ősz atyus szépre festi a sötét világot — oly király, ki saját halotti máglyáját diszíti; de hisz' ez nem októberre, hanem inkább szeptemberre illik.«

»Ah, csunya kötekedő, mindent kritizáló Theodor! Ön republikánus és egy király uralkodását csak egy hónapra szeretné korlátozni. Mondom önnek, hogy az ősz még a baraczk-idény előtt itt van és csak akkor távozik el, mikor az utolsó tök is elfagyott.«

»Oh, oh, oh, ön rettenetesen prózai lelkü uj-angolországi (amerikai)! Talán Devonshire-ben tanulta ön ezt a nyelvet? Az ön látkörének, Mabel, ugy látszik, hogy egy tök-pástétom képezi a határát!«

»Ugy hiszem« — szólt Mabel — »hogy a tök is van oly regényes gyümölcs mint a czitrom, s én szándékozom is nehány verset irni, ilyen formán:

»Ismeréd a hont, hol tök s csiger terem?!« Miért ne lehetne az épen olyan jó, mint a czitrom és myrthus?!

»Hát egyszerüen azért, mert nem olyan jó« — monda Theodor. — »Hasonlit a mi egész vad, tulzott és durva szinezetünkhöz a szabadság e honában, s habár a tökbor igen pompás lenne, ha csupán az lenne a világon, és noha egy tökkel beültetett szántóföld szerfölött sokat igérőnek tünhetik föl oly ember előtt, ki az ön hatalmas étvágyával rendelkezik —«

»No, már bocsásson meg, Theodor, de a mi sok, az mégis csak sok, s én ezt ki nem állom tovább! Hiszen épen ön mondotta nekem, hogy a női szépség titka a jó étvágyban rejlik, s bárha nem hizlaltam is magamat Conny (Constance) gyönyörü kerekededségéig, csak elfogja ismerni, hogy elég jó husban vagyok!«

(Folyt. követk.)

A nemzeti szinház.

Mivelődési törekvésünknek sokáig sikertelen küzdelmeit semmi sem illustrálja jobban, mint az, mily nehezen tudott a magyar beszélő múzsa állandó hajlékra tenni szert e haza fővárosában. Titánok harcza volt az az Olympus ellen.

Bécs nem jó szemmel nézte e nemzet ébredését s képzelhetetlen akadályokat görditett minden oly irány utjába, mely a nemzeti nagyság, jóllét, mivelődés felé vezetett.

Pestmegye vezérférfiait illeti a dicsőség, hogy végre megleltek azt az archimedesi pontot, honnan a nemzetet a szinmüvészet terén is kimozditsák a rettentő tespedésből. Künn, a kerepesi kapun kivül, sivár, szomoru homokbuczkák között jelölték ki azt a helyett a hová a nemzeti szinház épületét állitsák. Széchenyi, az egyebekben oly éles látásu szellem, minden erejéből ellene szegült a tervnek. Ő nagyszerü, pompás palotát kivánt emeltetni a magyar Thaliának, olyat, mely egy nemzethez méltó, nem pedig „kunyhót,“ — és a város legszebb, legélénkebb helyén, a Dunaparton, nem pedig ott „az uristen háta mögött, hová más el nem megy, csak a ki vadkacsára vadász.“

De a kezdeményezők nem hagyták magokat visszarettenteni. Concordia res parvae crescunt, — a kicsi kezdetből is nőheti ki magát valami nagyszerü.

És ez esetben nekik volt igazuk Széchenyivel szemben. A szinház fölépült a kerepesiuton, buzgó hazafiak, honleányok siettek a kőmüvesek közé, hogy legalább egy téglát ők is tegyenek az épület falába, s 1837. aug. 22-én megszólalt a még akkor vakolatlan falakon belül Vörösmarty bübájos, zengő magyar nyelve.

Minő lelkesedés volt az akkor!

A szinpadon egész hadserege gyült össze a szellemi óriásoknak, szinészek bámulatos alakitó erővel, sok oldalu képességgel és még bámulatosabb lemondással. Tehetségüknek kicsiny lett volna Nagy Sándor világbirodalma, de hazaszeretetük megelégedett a kis Macedoniával. Rövid pár évtized alatt lett szinmüvészetünk, lett tekintélyes szinirodalmunk s nem kellett hozzá félszázad, hogy a tekintélyesebb országok mellé sorakozzunk e tekintetben is.

És ez eredménynek mind az a szerény kerepesi szinház volt a bölcseje. Apránként egész város alakult körülte, s ma már, ha mérnöki körzővel vonnók körül a várost, a körző álló szára aligha nem a szinház környékére esnék.

Lassankint eljutottunk odáig, hogy most már Széchenyi álma is valósulva lesz. A szinház környékén lebontva a falak, száz meg száz munkás sürög-forog az épités körül, — a magyar nemzeti szinháznak palotája lesz!

Ezujépületnek részletes ismertetését közöljük a következőkben, Posta Sándor munkatársunk szakértő tollából:

„A szinház e második csinositását, (mert egyet már keresztül élt, mióta épült,) Skalniczky épitész tervezte, kiépiteni pedig Wagner fogja. A változtatások tetemesek lesznek, a mi a külsőt illeti, és az épitkezésekbe már bele is fog, sőt a homlokzatot már az idén be akarják végezni, mig a többi munkák csak a jövő évi novemberben készülnek el tökéletesen.

A homlokzatot kiebb hozzák, de még sem egészen az utcza vonaláig, hogy a kocsik a bejárathoz állhassanak. Ez a beugrás nem fogja elősegiteni a homlokzatot; de még az is hátrányosnak látszik, hogy a szinház nem esvén a bérháznak közepére, a saroképület uralkodni fog a valóban szép homlokzat fölött. Lehetséges azonban, hogy ez csalódás, miről csak akkor lehet hozni elfogulatlan itéletet, ha majd természetben láthatjuk. A tervező keze itt meg volt kötve, mert a szinház diszitésének földadata csak ugy lett volna tökéletesen megoldható, ha az vagy szabadon, vagy pedig a szinházi telkek kellő közepén fekszik. Azonban, — mint mellékelt képünkön látszik, — igy is szép épület lesz az, s egyik diszét fogja képezni a fővárosnak.

Határozott styl nincs rajta, mert az újabb kornak, mely egy uj styl megalkotását tette föladatává, szokása az eddigi rendszerekből a jobbat és szebbet kiválogatni és ezt harmonikus egészszé önteni. Ezen a görög és római styl tulnyomó, mig a karcsu méret-viszonyok az olasz renaissancera emlékeztetnek.

Földszint három ajtó vezet be a portikuszba; oszlopok itt hiányzanak s csak a bérházak második emeletének megfelelő magasságban kezdődik a homlokzat jellemző része. A háromszögletü csúcshomlokot innen kezdve négy korinthi oszlop hordja, melyek a tetőpárkány alatt levő architráb gerendákig érnek; köztök három ives ablak az uj foyerbe (csarnok) bocsát világosságot, mig lábazatuknál bennülő erkélyek vonulnak el ez ablakok előtt. Az oszlopok nem fél, vagy csak látszólagos oszlopok, hanem köröskörül ki vannak faragva, ugy hogy az ablak-lizenektől egy kis közzel vannak elválasztva, magasságuk 33, átmérőjük a hol legvastagabb, 3 láb. A foyernak kétemeletet átérő ablakai fölött még egy ablaksor van, mely kettős ives ablakból áll, egy-egy kis oszlop által elválasztva.

E prostyl alaku homlokzat a mostani előcsarnok szélességébe esik, mig azon térnek, hol jelenleg az emeletek és páholyok lépcsői emelkednek, egy kevéssel hátrább eső homlokrész felel meg kivülről, mindkét oldalt. Ez majd alkalmas helyül fog szolgálni szobrok és csinos kandeláberek elhelyezése. Hogy minő alakok fogják disziteni a homlokzatot, még nincs meghatározva; s azért emlitjük meg, hogy a terven olvasható föliratot: „Magyar királyi drámai szinház“ semmi esetre sem szabad oda fölirni, mert az nem trafik vagy lottogyüjtőde, hanem a „nemzet“ szinháza; és vétkeznénk, ha a nemzeti szellem nemes fölbuzdulásának e kézzel fogható eredményét a szokástól és hagyománytól eltérő néven iparkodnának ezentul nevezni. S az is helyes észrevétel volt, hogy nemzeti czimerünket ne grif madarak (a kétfejü sas édes testvérei), hanem angyalok őrizzék a három szögletü csúcs-homlokon.

A szinház stylusának megfelelően vannak két oldalt bérházak is épitve, csakhogy ezek négyemeletesek s körülök az országutra dülő az utczasarkon egy tizenkilencz öl magas toronynyal is el lesz látva.

A mi a belső-elrendezést illeti: a mostani előcsarnok előtt még egy előtér lesz, mely azon kiválóbb rendeltetéssel fog birni, hogy bele a pénztárakat, és két oldalára a karzati lépcsőket helyezik, melyekről, jóllehet az egész épület magasságában fölvonulnak, máshova, mint a karzatra, jutni nem lehet.

Az emeletben lesz a szép foyer, mely kellemes társalgási helyét fogja képezni a páholyok és körszékek látogatóinak ha fölvonás közökben emóczió okából otthagyják ülőhelyeiket.

A foyer fölött még egy raktár lesz, hova a kevésbbé használt szinpadi szerek rakhatók. A szinpadi készletek azonban még egy más rakhelyet is nyernek a bérháznak azon részében, mely a hajdani magtár helyére épül; és pedig legalul egy hosszu termet a szinpadi állványok. E fölött két emeletnyi magasságon átvonul az oldalkulisszák rakóhelye. Azért volt szükséges a termet oly magasra épiteni, mert a kulisszák 22 láb magasak levén, egy emelet nem lettv olna elégséges befogadásukra.

A kulissza-terem fölött végre a ruhatár lesz; ezt és az előbbit beboltozzák, hogy tüzmentesek legyenek; az alsóterem boltozatait kő, a felsőéit vasoszlopok emelik.

Mindezen raktárak és a szinpad között meglesz a közvetlen összeköttetés, mig a bérházból ez emeletekbe jutni nem lehet, csakis a harmadik és negyedikbe, melyek azonban már nem szinházi czélokra lesznek berendezve, hanem mint a bérházak egyéb részei magán lakásoknak szánvák.

A restauráczió által magán a szinházon kivül még a karzati közönség nyer legtöbbet, mert az eddigi szük csigalépcsők helyett kényelmes, egyeneskaruakat kap, melyeken minden tekergőzés nélkül juthat „minden népek fölé“ és tüzveszedelemkor megmenekülhet. Az eddigi állapot csakugyan párja nélkül állott a szinházak történetében, mert ha tűz üt ki, a karzat legnagyobb része részint ijedtség, részint a lejáratok szük volta miatt okvetlenül elvesz. Már pedig a nemzeti szinház a tüz ellen biztositva nincs, s a legelső alkalommal, ha a kortina-padlás kigyul, beég az egész nézőtér, daczára minden tüzoltónak, vagy vizvezetéknek.

A mint tervben van, ezen csak akkor lesz segitve, ha egy újabb összeg bocsáttatik az épitész rendelkezésére, mert a mostani hetedfélszázezer forint csak a külső épitkezésekre forditatik. Akkor a proscenium fölött a szinpad és nézőtér között vasgerendákon nyugvó tüzfalat fognak emelni, és a szinpadot egy rostélyfüggönynyel látják el, melyet, ha a szinpadon tüz támadna, azonnal lebocsátanak, hogy a lángok a nézőtért megkiméljék, s a közönség legalább az első ijedtségtől mentve legyen.

A tüz elleni biztositásnak, valamint a szellőztetésnek és fütésnek módozatai még most nincsenek megállapitva; de ez sokáig nem késhetik, különösen a szellőztetés, mert a közönség most derüre-borura panaszkodik a tropikus hőség miatt, s ha tán a szindarab Oroszország valami fagyos provinciájában játszik, a néző nem találja bele magát a klimába, mert az az aequator forróságával süti őt. A meleg és hideg kellő mérséklésén kivül még a levegő tisztasága is nagyon követeli a szellőztetést. A fris levegő most csak az ajtók nyitásakor tódul be, a mi tele házban kevés; mert a szinházak épitésénél negyven-ötven köbméter levegőt kell számitani óránkint egy emberre, hogy az ne legyen kénytelen olyan léget beszini, melyet más már kilehelt. E nagy térfogat azért vétetik, mert a számos gázláng, mely a szinház belsejében ég, szintén sok élenyt fogyaszt, a mi pedig a légnek éltető eleme.

A mostani ventiláczió ártalmas is az egészségnek, mert léghuzamot okoz, a mi a szinészekre, s különösen a szinésznőkre (kik a leggyakrabban kivágott ruhákban kénytelenek játszani), de magára a közönségre is káros befolyással lehet. A mesterséges szellőztetést legjobb a fütéssel kapcsolatba hozni, ugy hogy a behajtott fris levegő már olyan meleg legyen, a minő melegséget a tér kiván, a melybe vezettetik. Akkor a lég hidegségével sem árt, különben betódulási sebessége is annyira korlátozva lesz, hogy beömlését észre sem lehet venni.

Fütés, meleg levegővel, most is van a szinházban, azonban a gyakorlat kimutatta ennek életrevalótlanságát, mert a mérsékletet nem lehet állandóan egyformán fenntartani vele. Ha a fütő lusta, vagy nem tüzel kellően, akkor hideg van a szinházban, ha pedig nagyon sokat rak a tűzre, akkor meg majd kipörköli a publikumot. Vannak ugyan eszközök, névszerint a hideg levegővel való keverés, vagy elzáró szelepek, melyekkel szabályozni lehet a meleget; azonban a meleg léggel való fütés soha sem lesz tökéletesen kielégitő, már csak azért sem, mert az egészségre kártékony; sőt sokszor, ha a temperatura magas fokra száll, tüzet is képes élesztení. A meleg léggel való fütést tehát majd átváltoztatják gőz- vagy melegviz fütésre, a mi, — különösen az előbbi, — inkább megfelel a szinházaknak, hol az emberek csak nehány óráig tartózkodván, állandó melegre nincs szükség.

E belső átalakitások alkalmával a földszintet is másképen rendezik be; a mostani beosztás egy cseppet sem felel meg a közönség kényelmének, mivel a zártszéksorok közt most csak egy bejárás van középen, s igy a későn jövő helye elfoglalásánál néha az egész padot megbolygatja, mig ha két oldalt is nyitnak bejáratot, e kellemetlenség felényire apad le.

Ezekből látható, hogy a nemzeti szinház telepe egyike lesz a főváros legtekintélyesebb épületeinek, s nemcsak méltó a nemzethez, hanem anyagi helyzete is biztositva lesz a befolyandó bérösszegek által. Hányszor mondá a buzgó Szigligeti, mikor az eddig ott a szegleten állott alacsony sárga ház előtt elhaladt: „Lássátok, erről az ereszről folyvást aranyak hullanak a sárba; senki azokat föl nem szedi.“ Eleinte nem hallgattak rá, majd később megmosolyogták, mint ábrándozót, aztán gondolkozni kezdtek felőle, végre belátták, hogy e gyönyörü telket kár hagyni parlagon, s ma már napról napra testté látjuk alakulni az elejtett igét. Szigligeti addig ismételte mindenkinek, mig meggyőzte róla.

A nemzeti szinház nemcsak maga épül és gyarapodik, de már rajt is készül ereszteni, még pedig kettőt egyszerre. Ugyancsak a kerepesi uton épül a népszinház. Négy ölnyi magasságban a föld szintje fölött már állanak falai. A másik pedig lesz a nagyszerü dalműszinház, az uj sugáruton. A magyar szinészet bölcseje, a kerepesi szinház marad, a dráma és a magasabb műfajok mivelője; s lehet, hogy élénkségben, látogatottságban nem mindig fog versenyezhetni két uj szülöttével, — de kegyeletben, tiszteletben és tekintélyben mégis övé marad az elsőség mindaddig, mig lelkiismeretes kezek fogják vezetni kormányát.

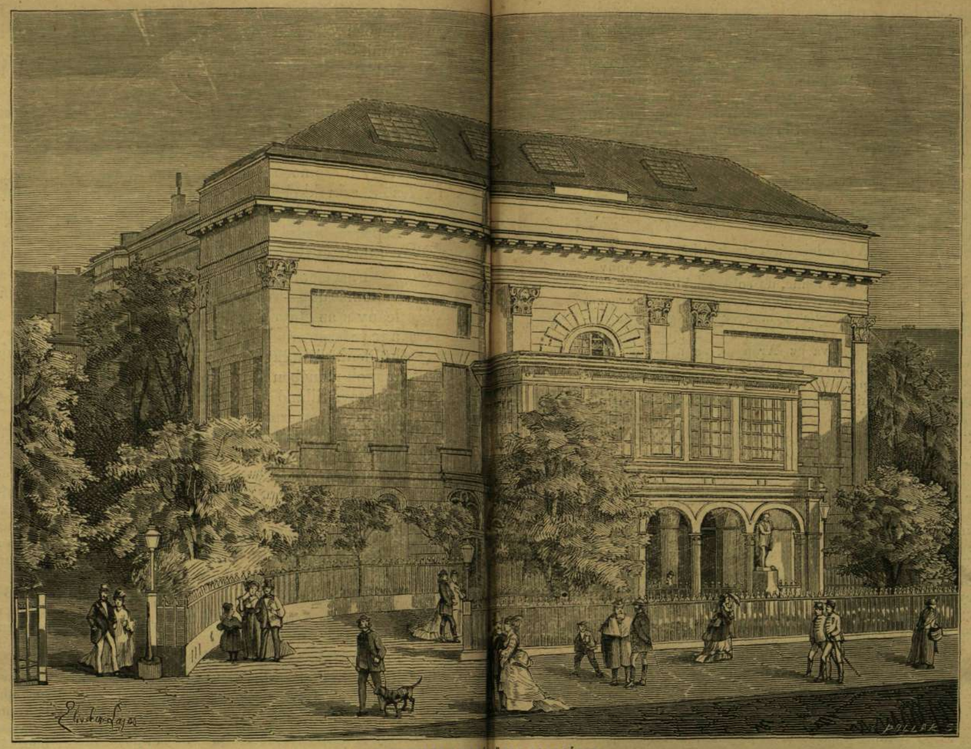

A NEMZETI SZINHÁZ RÉGIBBI ALAKJÁBAN.

A NEMZETI SZINHÁZ UJ HOMLOKZATA.

Erdély bányavidéke.

(Reclus uti jegyzeteiből.)

III.

A polgári háboru nyomai. — A Szamos völgyében lakó népfajok. — Szamos-Ujvár. — Mátyás király és Rózsa Sándor.

Reclus, mielőtt Kolozsvárt elhagyta volna, hogy Erdély nyugoti bányavidékére utazzék, több kisebb-nagyobb kirándulást tett a város környékére s a távolabb eső helységekbe. A Szamos völgyében tett utazásáról következőleg ir: „Alkonyodni kezdett, mikor elindultunk. A hideg északkeleti szél, mely a nappal rekkenő melegét fölváltotta, kényszeritett minket, hogy fejünket, mint a tekenyősbékák, köpenyeink és felöltőink vastag redői közé vonjuk. Ez okból a távolabb eső tájakat nem volt alkalmam átpillantani, de különben sem voltak nagyon érdekesek; csupán az uttól északra közvetlenül előttünk fekvő tárgyak vonták magukra figyelmemet

„Az első nagyobb épület, mely Kolozsvár külvárosain kivül emelkedik, egy nagy kőház, melynek omladozó s füsttől barnitott falai az égés nyomait viselik magukon, s melyről a tető teljesen hiányzik. Azt hittem, hogy valamely véletlenül elhamvadt gyár romjai állnak előttem, s nagyon meg voltam lepve, mikor hallottam, hogy e rom egy magyar nemesi lakház maradványa, melyet az oláhok 1849-ben kiraboltak és fölgyujtottak. Igy tehát majdnem egy egész nemzedék hosszu életideje alatt s egy főváros közvetlen szomszédságában, senkinek sem jutott eszébe a polgári háboru e tanujelét eltüntetni! Később, Erdély más vidékein utazva, volt alkalmam még nagyobbszerü romokat is látni, s ott szintén sem a tulajdonosok, sem az illető helységek elöljárói nem sokat látszottak törődni a lerombolt házak ujra-épitésével. Az elpusztitott vidékeken most is vannak oly falvak, melyeknek romjai majdnem azt hitetik el az utazóval, hogy a népek testvérharczai csak nemrég zajlottak le.

„E romok láttára, melyek a különböző nemzetiségü lakosok hirtelen lángra lobbant gyülöletéről tanuskodnak, szinte hajlandó lennénk azt képzelni, hogy a magyarok és oláhok ma is ösztönszerü vad indulattal viseltetnek egymás iránt; de ha azt hinnők nagyon csalatkoznánk. Az összetüzés okait mindkét részről másképen szokták elbeszélni; de átalán véve, ugy látszik, nem gyülölik egymást.

„Az a barátságos hajlék, melyben több napot valék eltöltendő, a leggyöngédebb vendégszeretettel környezve, épen a kellős közepén emelkedik egy oly helységnek, a hol magyarok és oláhok a legtökéletesebb politikai egyetértésben laknak egymás mellett. A nemzetiségi tarkaságnak mintegy kiegészitéseül egy csapat székely érkezett oda Moldva széléről, hogy aratni segitsenek, s azonkivül egy vándor czigány család épen akkor ütötte föl sátrait egy közel domb lejtőjén. A németek, kiket minden magyar városban lehet találni, itt ugyan hiányoztak, de azért nem lett volna szükség messzire menni érettök; egy legalább ott a közelben tartott vendéglőt, hol két országut keresztezi egymást; dombra épitette házát, hogy az utazókat jó messziről meglássa. Zsidó családok is voltak a környékben; s végre távolabb pár élőfát és fehér pontot lehetett fölfedezni, melyek Szamos-Ujvár örmény város közel szomszédságát jelezték.

„Az oláhok, valamint a Szamos völgyében, ugy Erdély legnagyobb részében is a népesség tulnyomó többségét alkotják. Sok helyen a magyarok rovására növekedett számuk; sokan vannak köztök, kiknek nevei most is tökéletes magyar hangzásuak, de a kik őseik nyelvét teljesen elfeledték s nyelvökre és szokásaikra nézve valóságos oláhokká lettek; sőt még az oly magyar falusiak is, a kik eredetöknek teljes tudatával birnak és a magyar nyelvet maguk közt a maga teljes tisztaságában beszélik, nagyon el vannak oláhosodva életmódjokat illetőleg .... A földbirtokukból megfosztott magyarok, szegénységre jutva, oláhokká lettek; ellenben a megnemesitett oláh büszkén mondotta magát magyarnak. Erdély déli részében, főleg Hunyadmegyében, számos ily oláh nemes van, kik minden időben ott ültek a hongyüléseken a magyar nemesek oldalánál. Utoljára magyar neveket adtak nekik s ők egészen magyaroknak hitték s tartották magukat.“

Reclus hosszasan foglalkozik az oláhok elnyomorodott állapotával, de rokonszenve mellett is elismeri, hogy e szomoru állapotnak legnagyobb részben maguk az oláhok az okai. „A szántóföldek“ — irja — „melyeket az oláhok sajátjok gyanánt müvelnek, épen semmivel sem látszanak különbeknek azoknál, melyeken csakis napszámos minőségben dolgoznak. Igen elbámultam, mikor meghallottam, hogy némely falvakban még a trágya használatát sem ismerik. Már pedig a föld is belefárad a folytonos termésbe, s mikor a légmérséklet és időjárás esélyei véletlenül nem a legkedvezőbbek, önkényesen ugarba helyezi magát; ilyenkor aztán hiába szántják, vetik, azért mégis pihenni fog s a termés csak középszerü leend.“ Utazónk nem győzi eléggé ostorozni a zsidók hallatlan uzsoráskodását, melylyel a szegény lakosságot tönkre teszik.

„De mikor mulatni kell“ — irja tovább Reclus — „az oláh szivesen elfeledi egy napra bosszuvágyát és nyomoruságát. Egy vasárnapon alkalmam volt egy oláh mulatságnál jelen lenni, s ugy hiszem, hogy ahhoz hasonló kedvet sohasem láttam, ha tán az Antillák négereinél nem. A bálterem elég kicsiny volt; a levegő hiánya és a hőség majd megfojtá az embert, még az egyszerü nézőkről is csurgott az izzadság, de azért a czifrán fölcziczomázott s prémes ködmönökbe öltözött mulatók csapatja ugyancsak forgott és ugrált kedvére. A tér oly szük volt e tömeg számára, hogy kiki majdnem csak egy helyben volt kénytelen forogni s hatalmas ugrásokkal felül szerezni meg azt a tért, a mely alul

hiányzott. De ki törődött azzal? — a táncz rhytmusát e körülmény koráutsem zavarta meg, a libegő viganók és ingek tarka-barka zürzavara fölött ott ingadoztak és ugráltak a fejek és karok széditően gyors ütemekben. Oly hatalmas volt az öröm árja, mely az egész termet forgatni látszék, hogy magam is majd hogy nem oda gyültem a táncz kavargó örvényébe."

„Nem akartam ugy elhagyni a Szamos völgyét, hogy Szamos-Ujvárt, az örmény várost, megne látogassam. Ugy dicsérték nekem, mint a legtisztább és legcsinosabb erdélyi városok egyikét s reméltem, hogy nehány eredeti izlésü épületet fogok találni ott, melyeknek falain ugyszólva Persia napjának távoli viszfénye fog derengeni. Reményemben csalatkoztam. Az örmény házak semmiféle épitészeti vonásban sem különböznek a magyar házaktól, s távolról sem juttatják eszünkbe Ériván vagy Ordubad lakásait; de a kolozsváriak fölött legalább annyi előnyük mégis van, hogy nincsenek büzhödt pocsolyáktól környezve, ronda posványok nem láthatók az utczákon itt-ott szétszórtan és a városnak a Szamos egy kis szigetén sürü növényzettel boritott s szinházzal és zenecsarnokkal ellátott közkertje van. (Ilyen Kolozsvárnak is van, még pedig szebb és nagyobbszerü, mint a szamos-ujvári. Közlő.) Ez valóságos ritkaság oly vidéken, hol az ilyesmi nem igen látszik szivén fekődni az embereknek. Az ázsiai Haikánok módai nem kis mértékben büszkék ama kellemes ellentétre, melyet csinos kis fészkök a szomszédságnak romladozó félben levő magyar és oláh városaival szemben föltüntet."

Szamos-Ujvár örményei egyesült katholikusok. Templomukban Reclus semmi föltünőt nem talált s csakis egy — állitólag — Rubens-féle képet mutatott az egyházfi nagy dicsekvések közt, mint röppant nevezetességet. Egy szekrényben arany- és ezüsthimzetü régi papi öltönyök állnak, melyeket nagyobb szertartások alkalmával ölt a pap magára; az oltáron örmény könyvek láthatók, melyeket némelyek tán tudnak olvasni, de csak kevesen értenek. Az örmény vezetők (apa és fia) büszkék voltak városukra, lelkészök tudományosságára, iskoláik jóságára és kereskedőik vagyonosságára. Reclus a zsidók felől is tudakozódván tőlök, azonnal észrevette, hogy gyenge oldalukat érinté. „Oh!" — kiáltott föl élénken a fiu — „azok nálunk nem boldogulnak s különben is a kholera felénél többet elhordott közülök!" A vén örmény, bár örült fiának ilyetén feleletén — szükségesnek látta szeliden megfeddeni örökösét, hogy ugy eljárt a szája.

Utazónknak igen föltünt, midőn a templomból kijövе, pár órát a raktárak megtekintésével s a város utczáin és közkertjében való czéltalan bolyongással töltött el, hogy az egész járáskelés alatt egyetlen örmény nőt sem láthatott. Nem akarja ugyan föltenni a szamosujvári örményekről, hogy féltékenységökben annyira menjenek, mint ázsiai törzsfeleik, a kiknél a nőnek még fitestvérével és apjával sem szabad tanuk nelkül beszélni, s ha férjök távozik hazulról, neje száját beköti vagy őt magát is zár alá teszi; de az emlitett körülményt Reclus mégis nagyon különösnek találta. Ugy látszik, hogy az örmény nők itt is a női szobában töltik idejöket.

Reclus az örmény nők elzárkózott életéről beszélve, egy furcsa kis történetet mond el, a melynek hitelességéről nem kezeskedünk ugyan, de azért nem állitjuk, hogy meg nem történhetett volna. Nehány év előtt, mikor az erdélyi kormánybiztos a Szamos völgyében végig vezetendő nagy országut terveihez méréseket rendelt el, a mérnökök természetesen a nagy kereskedést folytató Szamos-Ujváron is keresztül akarták azt vezetni; hanem a helység kereskedői, a kik pedig jól ismerhették a könnyü szállitás nagy fontosságát és előnyeit, erélyesen visszautasitották a nekik szánt ajándékot. Féltek, hogy az országut idegeneket hordván közéjök, feleségeiket és leányaikat kikapókká tenné, kedvet kapnának nagyvilágiasan élni, fürdőkre utazni, szóval hiukká és kaczérokká lennének. Tallérnikkal ki is tudták eszközölni, hogy városuk az országos nagy uthálózattal csak közvetett összeköttetésbe jutott egy hossza hársfasétány és a Szamos fölé dobott gyarló fahid közvetitésével. Vajjon a szerencse különös kedvezése folytán az őket mostanában fenyegető vasuttól is oly könnyü szerrel sikerülend-é megmenekülniök, vagy pedig a kereskedelmi szellem, a mozdonyok és kocsik láttára felülkerekedve, véleményöket más irányba fogja terelni?

Utazónk az örményeknél nagy hajlamot fedezvén föl az elmagyarosodásra, ennek bizonyságául a Kolozsvártt is városszerte ismert „Mátyás király" esetét hozza föl. „Egy előkelő arczu örmény uraság jött elénkbe," — irja Reclus — „a legbarátságosabb mosolylyal s nehány udvarias kérdést intézett hozzánk. Ez az egyén egy örmény uriember, kit a nagyság hóbortja szelid őrültté tett, de a helyett, hogy a mesés Haiknak, az isteni szent Gergelynek vagy az örmény hagyomány és történet más nagy emberének képzelné magát, ő inkább a hires Mátyás királyt választotta eszményképül; Magyarország dicső korszakának egyik legnagyobb alakjához tért vissza őrültségében."

Reclus fölkereste börtönében Rózsa Sándort is, a „puszták királyát," a „legmerészebb rablót," ki valaha fél Magyarországot rettegésben tartotta. Leirja, hogy szabadságharczunk alatt mily népszerü volt, Petőfi megénekelte dicső harczi tetteit, s ha ott esett volna el a csatatéren, a nép dalaiban és regéiben istenitette volna őt; hanem a börtönből kikerülve, hova nemcsak közönséges, hanem politikai bünökért is vetették, ismét rabló betyár lett, ki nem érdemes a kiméletre. Reclus azt hiszi, hogy talán a Rózsa Sándor lelkesült hiveinek sikerült a kholera legnagyobb dühöngése alatt három város elöljáróságát a börtönök fölnyitására birni ama szin alatt, hogy a fogházak irtóztató gyuponjaivá lehetnek a járványnak, mely onnan az egész országra ki fog terjedni. De a szemfüles örményeket nem lehetett rászedni s Rózsa Sándor hüvösön maradt.

V.

Torda és története. — A sóképződmény Erdélyben. — Torda sóbányái. — József-akna. — Teréz-akna. — Régi aknák. — A Torda hasadék. —

„Késő éj volt már" — irja Reclus — „mikor első állomáshelyünkre, Tordára megérkeztünk. Ez a törzsgyökeres magyar város (bár a németek bámulatos makacssággal Thorenburgnak szeretik nevezni), az Aranyos partján fekszik, ama hegygerincz utolsó lejtőin, mely a Maros völgyét a Szamosétól elválasztja. Torda Erdély egyik legnevezetesebb helyisége: az Aranyos tulsó partján terül az a terjedelmes lapály, melyet az oláhok „Trajan sikjá"-nak (rétjének) neveznek, minthogy a római császár egy utolsó csatában ott semmisitette meg még akkor barbár őseiket. Más nevezetes csaták is mentek ott végbe a különböző népek közt, melyek Erdély birhatása fölött versenyre szálltak, mert Torda természetes átjárót képez az ország két legfontosabb folyamvölgye közt, s minden hóditó legelőször is ezt a hadászati kulcsot igyekezett hatalmába keriteni. A nemzeti fölkelő sereg — irja de Gerando ur * — minden évben itt e csatatéren gyült össze, a melyet a magyarok Keresztes-mező névvel ruháztak föl, s valahányszor valamely hadjáratra indoltak el, itt fogadá a főhadvezér katonáinak üdvözletét.

„Torda nevéhez a hadi emlékeken kivül még másnemüek is vannak füzödve. E városban kötötték meg 1545-ben a magyarok, székelyek és szászok azt a szövetséget, a melyen az „erdélyi háromság" (Trinité transylvaine) nyugszik az oláhok elnyomott és megvetett szolganépe rovására. Huszonöt évvel később az országgyülés is ugyanitt mondá ki a teljes és korlátlan lelkiismeret szabadságot az ország összes lakói számára."

Ezután utazónk Erdély tömérdek ságazdagságának leirására tér át. „Erdély földtani átkutatásából" — irja Reclus — „az tünt ki, hogy mindazon ujabb képződmények, melyek a Mezőség hullámzatos nagy fennsikját egészen az ország közepéig elfoglalják, ugy tekinthetők, mint valami fedő, mely roppant terjedelmü tisztátalan sóréteget borit be s az utóbbi nem egyéb, mint egy elpárolgott régi tenger maradványa. Ez a sóréteg, a melyet mind közvetlenül, mind pedig a belőle fakadó 600 sósforrásból igen könnyü kibányászni, nem kevesebb, mint 25,000 négyszögkilométernyi területü; hanem e bányászati gazdagságon kivül, melyek itt a föld kebelét valósággal kimerithetetlen mennyiségben töltik be, roppant mennyiségü sója van Erdélynek a föld szinén is, hol azt az eső kimossa s mindenféle bizarr alakokká nyaldossa. Parajdon, a Maros egyik mellékfolyójának magas völgyében, egy valóságos hegy látható tiszta sóból, melynek lapos fennsikot képező teteje 700 kilométernyi kerületü és mint mondják, kétszerte több sóanyagot tartalmaz, mint a Cardonai hires sóhegy Cataloniában, Spanyolországban. Más helyen ismét valami 60 sógula látható, melyek ugy állnak ki az agyagos talajból, mintha egy hadsereg sátrai lennének.

„A tordai sórétegnek nincs meg az az előnye, mint a parajdinak, hogy t. i. oly könnyen kiaknázható lenne, de sokkal jobb helyen fekszik arra nézve, hogy terményeit a fogyasztó vidékre vagyis a magyar síkságra eljuttathassa. A tordai sóbányáknak épen lábainái kigyózik tova az Aranyos, az a természetes utvonal, melyen a kősótömböket a Maros és a Tisza parti városaiba lehet szállitatni. E keresztkedelmi előnyös helyzetnek tulajdonithatjuk, hogy Torda, a régi rómaiak Salinae-ja, kétségtelenül már a dák történelem legelső éveitől fogva bányaváros lehetett. Sziklái jelenleg átlagosan 20,000 tonna kősót adnak évenként, de ha szükség lenne rá, igen könnyen lehetne százannyit termelni ott ugyanez idő alatt.

„A tordai nagy sóbánya a város északi részén terül el. A wagon csakhamar a sóhegy belsejébe szállitott bennünket, egy magas párkányra, melyről egyik nagyobb aknára kedvező kilátás nyilt. Alulról tompa moraj és emberi szavak visznangja emelkedett hozzánk. A meghatározhatatlan terjedelmü hatalmas üreget könnyed homályos köd boritá, melyen a szem alig volt képes áthatolni. Apró fénypontok vagy inkább elfátyolozott fénycsillagok tévelygenek a roppant terjedelmü akna fenekén, de a munkásokat nem tudtuk tisztán megkülönböztetni, sőt még oly határozatlan körvonalu árnyakat sem láthattunk, melyek emberi alakokra emlékeztettek volna. Hiába kerestünk egy jelt vagy egy biztosabb pontot, melyből az örvény megközelitő mélységére lehetett volna következtetni; ha szédülésünkről itéltünk volna, mely, mikor bele tekintettünk, mindnyájunkat elfogott, akkor a mélység feneketlen; de a valóságban fenekétől boltozatáig 144 méternyi, azaz: körülbelül olyan mély, mint a mily magas a strassburgi Münster vagy Kheops pyramisa."

Itt aztán Reclus terjedelmesen ismerteti a sóvágás módját, a munkások sürgés-forgását és a munkások bérét, mely naponként — egy napra 10 munkaórát számitva — 5 frankra (2 forint) megy. A munkások többnyire magyarok; rendesen hajnali négy órától d. u. két óráig dolgoznak; ekkor kijőnek a szabad levegőre s kiki szőlőjébe siet dolgozni, mert majd mindenik munkás egyszersmind szőlőbirtokos is.

„A sóvágás módja," — irja utazónk — „idők folytával sok változást szenvedett. Az aknáknak mostanában kupola vagy pedig harang alakjok van; a hogy a munka előre halad, az akna is hasonló arányban szélesedik és mélyebbedik, de olyan formán, hogy a körfalak mind függélyesebbekké válnak, hogy a felső tömegek sulyát megbirhassák. Végre a legujabb időben a sziklát hosszu hajó- vagy teknyő-alakban kezdették kivágni, melynek oldalfalai boltivezetté hajolnak össze, mint a kaszamátáknál. Ily módon müvelik a marosujvári bányákat és igy kezdik müvelni a tordai bányák egy részét is; de azért a régi müvelési móddal nem szakitottak teljesen, s a hol a legtöbb munkás működik együtt, az a régi rendszerü „József-akna", melybe kalauzunk minket először levitt. E borzasztó nagy üregből már 400,000 köbméter kősót ástak ki, de a munkások még most sem hagytak föl annak müvelésével.

„A legnagyobb üreg, a „Teréz-akna," nem kevesebb mint 156 méter magas, megfelelő átmérővel. Kupolája, mely a szikla keblébe van vágva, hihetőleg a legnagyobb mindazok között, melyeket valaha emberi kezek hoztak létre. Beleuntak mélyebbre ásni és jobban kiszélesiteni; de hát nem is valóban bizarr gondolat lett volna ily nagy mélységből szállitani föl a sót, mikor a szomszédos lapály felülete is csupa sóból áll? A „Teréz-akná"-val tehát fölhagytak.

* La Transylvanie et ses habitants.

„Kijövet a vezető egy kis lépcsőn bocsátott föl bennünket, a mely, mint a többi lépcső mind, a legtisztább terméssóba van vágva. Csakhamar egy belopózott napsugár világitá meg a falak csillogó kristályát: a vezető egy belakatolt deszkaajtót nyitott föl s mi a szabad levegőre értünk. A körültünk elterülő vidék valóságos afrikai puszta ság volt. Szürkés agyagdombok rejtették el előlünk a távolabb fekvő sikságot és hegyeket; tisztátalan sóból képződött meredek dombfalak emelték föl mellettünk a velök összevegyült földnemektől rózsaszinbe, kékbe és zöldbe játszó szikla csúcsaikat; a különböző sóskafajok, a tengerpartok növényzete, ott csenevésztek a gödrökben és barázdákban halványkék száraikkal és leveleikkel; alant kiszáradt, sótól csillogó patakmeder mutatja, hogy hol vesz magának utat esős időben a hegyről aláömlő sósviz; itt-ott kráteralaku sóskutak és mocsárok láthatók a talaj bemélyedéseiben: szóval könyörtelen, kérlelhetetlen vidék, mely a perzselő nyári nap fényét és melegét oly kegyetlenül sugározta vis-za, hogy fejünk majd szétrepedt sulya alatt.

„A fennsik mocsári pontosan föltüntetik a régi aknák fekvését. Egy ilyen örvény, mely 1872-ben nyilt meg, még mindig a képződés korszakát éli s a természet földtani működésének folyamatát közvetlen közelből tárja elénk. A boltozat töredékei az akna fenekére zuhanván a századok szakadatlan sorain át ott összegyült sósvizet fölnyomták a magasba és a nagy gerendák, melyek egykor a támaszépületet tartották, a viz felületére jöttek föl; az összes faépitmények anyagja: gerendák, rudak, léczek stb. mintegy tutajt képeznek a sárgás viz felületén. A nyilásnak még mindig meredek oldalai még nem érték el a fejlődés ama pontját, a hol megállapodhatnak és igy még most is, hol apró görgetegekben, hol meg roppant tömegekben folytonosan omladoznak; a föld minden oldalon apró görgetegekben zuhan alá, mint valami fövény bányában; lehet mondani, hogy maga az örvény csalja magához mind ez omladékokat: oly különös ellentétet képez a tölcsér mozgása és morája a környező vidék csendjével és mozdulatlanságával."

A hires „Torda-hasadékot" szintén fölkereste utazónk és azt ő is „csodálatos természeti tünemények" nevezi. „Az ég" — irja Reclus — „e nagyszerü sziklavölgyből ugy tünt föl előttünk, mint egy hosszu kék szalag, mely a szük sziklafolyosó fölé van kiterjesztve. Oly valóságos „hasadékban" vagyunk, milyenek a keleti Pyrének és tengeri Alpok közt láthatók, vagy ha tetszik egy ugynevezett Cannon-ban, mely hasonlit azokhoz, melyeket Uj-Mexico és Colorado hegyi zuhatagjai vésték a szikla kebelébe." Utazónk fölemliti a hasadék eredetéről szóló szájhagyományt, mely szerint az üldözött Szent-László király védelmére repedt a hegy kétfelé; elmondja, hogy az ott levő két barlang bejáratát az oda menekültek (utazónk szerint a kőkorszakbeli emberek utódai) megerősitették a kapuk maradványai most is ott láthatók a szikla oldalán. A két földalatti őskori város utczáit jelenleg tömérdek számu denevérek tartják elfoglalva. (Folyt. követk.)

Utazás a tenger alatt.

— Második rész. —

IV. fejezet. — A szigettenger rejtelmei.

Másnap február 12-kén, napfeljöttekor, a Nautilus a vizszinére lebbent föl. Valóban a Földközi-tenger azon részén voltak, mely a görög Szigettenger nevét viseli. Alig három tengeri mérföldnyire Pellúzia halvány körvonalai rajzolódtak a láthatáron.

Aronnax tanár, két elvállhatatlan társának elmondta mi történt velök az éjszaka. A czethalász hinni sem akarta. Mikor végre meggyőződött: régi ohajtásával állott elé ismét: európai tengeren vannak, szigetek sürü csoportjai között; ha valaha: most kinálkozik az alkalom, hogy megszökhessenek a Nautilusról. De hogyan? erre sem maradt adós a feleletnek. Mikor a vizszinén, vagy ahhoz közel — s egyszersmind valami part közelében lesznek, vessék magokat a hullámok közé s meneküljenek úszással. Sőt ha ez lehetetlennek látszanék: kisértsék meg, eloldani a czirkáló csónakot, ő erős, ügyes és kitanult evező, bizzák magokat reá.

Aronnax, a ki társaira kényszert gyakorolni nem akart, de másfelől, titkos gondolatában, a maga személyére nézve épen nem ohajtotta a Nautilusról való távozást, mert érezte, hogy a tenger titkainak tanulmányozására a mostanihoz hasonló alkalma soha sem lesz többé: csak kettőre figyelmeztette a merész vállalkozásra oly kész kanadait. Egyikre arra: hogy Nemo kapitány, kinek nem lehet érdekében hogy a Nautilus titkait ismerő idegenek az ő beleegyezése nelkül ismét a világba lépjenek, bizonyosan örködni fog fölöttök, s nem fog nekik a menekülésre alkalmat engedni és hajóját a szárazhoz közel a fölszinen lebegni nem egyhamar engedendi. A másikra arra: hogy jól kell vigyázniok nehogy szökési kisérletök meghiusuljon, mert akkor Nemo kapitány kezében van szabadságuk és életök s tudják már, hogy mikép szokott ő, ha a szükség kényszeriti, elbánni az emberekkel.

Ezzel abban maradt az értekeződés, melynek azonban később fölötte komoly következményei lettek még.

A következés csakhamar mindenben igazolta Aronnax tanár föltevéseit. Nemo kapitány, akár mert foglyait kivánta őrizni e szigetdús s annyira járt tengeren, akár mert a hajókkal való találkozást akarta kerülni: folyvást a mélységekben tartotta a Nautilust, s csak lélekzetvételre bukott föl a viz színére. A tenger minősége is kedvezett ez eljárásnak: a görög archipelagus és Kis-Ázsia közt, kétezer méter mélységben sehol sem érték a tenger fenekét.

Február 14-kén Aronnax tanárnak kedve lett volna a különböző hal-fajokat vizsgálni, melyek a tengerben nyüzsögnek. Lement a terembe, melynek üveg falain át a tengerbe ki lehetett nézni. De a vastáblák zárva voltak s nem láthatott ki. A hajó iránya egyenesen Kandiának, (a régi Krétának) tartott. Mikor Amerikában a Franklinra szállott volt: épen akkor vette a hirt a török kényuralom ellen e szigeten kitört lázadásról. Azóta semmit sem tudott ez esemény további fejlődéséről. Nem is mert, de hiában is lett volna, Nemo kapitánytól kérdezősködni e felől; mert azóta ez sem közlekedett a szárazzal, s igy ő sem tudhatott többet a dologról.

Este felé a tanár ismét lement a terembe. Ott találta Nemot, ki ugylátszék egészen el van merülve gondolataiba és semmi kedvet nem mutatott a társalgásra. A vastáblák azonban nyitva voltak; az üveg lemezeken át világosan ki lehetett látni a tengerbe s Aronnax oda ült és a tenger élő világának szemléletébe merült. A mint a halak nyüzsgő sokaságának érdekes példányait nézte — s már egy óra óta nézte azokat — egyszerre egy váratlan látvány lepte meg. A viz mélységében egy úszó embert látott, egy búvárt, meztelenül, derekán bőrtüszővel. Először hullának vélte, melyet a mélység elnyelt. De az ember, a Nautilust megpillantva, erélyesen úszott felé a viz alatt; olykor, lélekzetet venni fölbukott, de ismét lemerült s egyre közeledett úszásával. Végre egészen közel volt s szembe nézett az üveg-ablaknak.

A tanár nagy bámulatára Nemo kapitány érthető módon adott jelt az úszónak.

A búvár kezével viszonozta a jeladást, hogy megértette s azzal gyorsan fölsietett a vizszinére és nem is bukott le többé.

— „Ne ütődjék meg," — mondá Nemo kapitány a bámulását elrejteni nem tudó tanárnak. — „Ez Miklós, a Matapan fokról; Pesca-nak is nevezik. Mindenki ismeri a Cycladok környékén. Vakmerő búvár; eleme a viz, többet van benne mint a levegőn; egyik szigettől a másikig úszik, néha egészen Krétáig is."

— „Ön ismeri?"

— „Hogyne? Összeköttetésben vagyok vele."

S ezzel Nemo kapitány, — mintha a tanár ott sem volna — a teremben álló nagyszekrényhez ment s annak egyik ajtaját kinyitotta. A szekrény aranyrudakkal volt tele. Honnan vette e tömérdek kincset a Nautilus kapitánya s mit akart vele? A tanár csak elképedt, de egy szót sem szólt. Figyelemmel kisérte gazdája minden mozdulatát. Az asztalon egy üres vasasláda állott. Nemo kapitányt azt fölnyitotta s elkezdette egyenként rakni bele az arany rudakat. A tanár magában számlálta. Amaz rakta, mig a láda tele nem lett, szépen egymásra. Aronnax ugy vetett hozzá, hogy legalább ezer kilogramm aranyat bele rakott, a minek értéke ötmillió frank körül lehetett. Azzal Nemo bezárta a vasas ládát s a fedelén elkészitett üres lapra czimzetet irt. Ekkor egy gombot nyomott meg a terem oldalfalán, s azzal a hajó vezényletére adott rendeletet. Csakhamar négy matróz lépett a terembe, kik a vasasládát, nem kis erőlködéssel, kivitték. Hallani lehetett a mint vasrudakkal, nagy nehezen vonszolták föl a lépcsőn.

E perczben Nemo kapitány megfordult.

— „Szólt ön valamit, tanár ur?"

— „Nem, kapitány ur."

— „Akkor jó éjt kivánok." — S bucsuzó kézmozdulatot tett, és kiment a teremből.

Aronnax is szobájába tért vissza. El nem tudott igazodni a dolgon; mintha csak álmodott volna. Azon törte fejét: mi összefüggés lehet az iménti buvár— s az aranyrudakkal teli vasas láda között? Nemsokára észrevette, hogy a Nautilus a tenger mélységeiből gyorsan emelkedik a fölszin felé. Azután zajt hallott a fedélzeten. Hallotta, hogy eloldozzák a csolnakot, s aztán vizre ereasztik. A zaj megszünt. Két óra telt el. Akkor az előbbi zaj ismétlődött. A visszatérő csónak a Nautilus oldalához ütközött, kivonták a vizből s szokott helyére erősitették ismét. A Nautilus ismét visszatért a tenger mélyebb rétegeibe.

Tehát az aranyrudak tömegét elszállitották oda, a hova czimezve volt. De hová? kihez? mi czélból? erről a tanárnak sejtelme sem volt.

Másnap egészen másnemü, de nem kevésbbé érdekes meglepetés várta. Reggeli után a tanár a szalonba ment s tudományos jegyzetei rendezésével foglalkozott, a mi rendes foglalkozása volt naponként, egy pár óráig. Öt óra tájt szokatlan melegséget kezdett érezni. Azt hitte, belső forrósága van. Levetette ruháját, de a hőség még növekedett. A manometer 60 láb mélységet mutatott, a mennyire a külső levegő melegsége nem hat; de különben sem voltak a forró öv alatt.

Megkisérté tovább dolgozni; de a hőség egyre növekedett s csaknem kiállhatatlanná vált.

— „Tüz van ezen a hajón?" — kiáltá s fölugrott.

Kisietett a szalonból; de az ajtóban Nemo kapitány jött szembe s megállitotta. A hévmérőre tekintett, eltalálva vendége gondolatát, mely ki nem mondott kérdésként lebegett ajkán.

— „Negyvenkét fok", — mondá.

— „Ha e hőség még növekszik", — mondá Aronnax, — „nem fogjuk kiállhatni."

— „Tőlünk függ, hogy kitérjünk előle."

— „Tehát kivül van hajónkon?"

— „No persze! Forró vizben úszunk."

— „Hogyan?"

— „Nézze csak!"

Azzal kinyitotta a vastáblát s az üvegfalhoz vezette vendégét. A tenger egészen fehéres szinben mutatkozott. Kénes gőzök füstje kavargott a hullámok közt, melyek ugy forrtak, mint az üstben szokott a viz. Aronnax az ablakhoz nyúlt, de az üveg oly forró volt, hogy vissza kellett kapnia a kezét.

— „Hol vagyunk?" — kérdé.

— „Santerin sziget közelében", — felelt Nemo, — „abban a csatornában, mely Néa-Kamennit Paléa-Kamennitől választja el. Szándékosan időztem itt, hogy önnek egy tengeralatti vulkán-kitörés érdekes látványát nyujthassam."

— „Azt hittem," — mondá a tanár, — „hogy e tengeralatti kitörések s új sziget-képződések be vannak fejezve a természetben."

— „A vulkáni működésekben semmi sincs befejezve," — felelt Nemo kapitány; — „a föld belső tüzei még mindig forrongásban vannak. Idő számlálásunk 19-dik évében, a Cassiodorus és Plinius előadása szerint, egy új sziget, Theia divina, emelkedett föl épen azon helyen, a-hol mostanában ez új szigetek képződnek. Theia sziget újra elmerült, hogy 69-ben újra fölmerüljön s ismét eltünjék. Azóta egész korunkig szüneteit e plutonikus működés. De 1866. febr. 3-kán, egy új sziget, melyet Szent-György szigetének neveztek el, emelkedett ki, Néa-Kamenni mellett, kénes gőzök kiséretében,

s ugyanazon hó 6-kán összeforrt vele. Egy hét mulva, február 13-án, az Aphroessa sziget tünt föl, csak tiz méternyire Néa-Kamennitől. Épen e tenger-tájon voltam akkor s szemem előtt ment végbe az egész tünemény. Az uj szigetke háromszáz láb átmérőjü volt s harmincz láb magasra emelkedett a tenger fölött. Fekete és üvegesült lávából állott, feldspát-vegyülékkel. Végre márczius 10-kén egy még kisebb sziget, a Réka ütötte föl a fejét. Azóta e három sziget, lassu, de folytonos emelkedéssel, összeforrt, egygyé lett. Most egy szigetet alkotnak."

— „S a szoros, melyben most vagyunk?"

— „Még itt van, nézze, a térképen; de valószinüleg el fog tünni. Mert 1866 óta még nyolcz kis sziget emelkedett ki Néa és Paléa között. S mivel ez folyvást igy tart, látni való, hogy a két sziget nemsokára össze fog forrni és egy lesz. Mig a Csöndes-oczeánon ázalagok és puhányok készitenek, évezredek alatt, uj szigeteket: itt a vulkáni erők működése teszi ugyanazt. Lássa, ilyen munka megy végbe a tengerben!"

A Nautilus e közben egyhelytt állott. A hőség már türhetetlen fokig emelkedett. A légmentes elzárkózás daczára is behatott a kénszag. A tanár a megfuladáshoz érezte közel magát. A veriték csorgott le róla.

— „Nem állhatom tovább!" — nyögé.

— „Valóban eszélyesebb lesz innen odább állani," — mondá Nemo kapitány egykedvüleg s a szokott módon kiadta a parancsot.

Egy negyed óra mulva a tenger szinén usztak s fris levegőt lélekzeltek.

Másnap, február 16-án elhagyták ez öblöt, mely Rhodus sziget és Alexandria közt, többnyire 3000 méternyi mélységü vizzel, terül el; s a Nautilus, a Cerigói nyilt tengerre érve, kijutott a görög Archipelagusból, miután a matapani fokot megkerülte.

A Földközi-tenger sikján voltak.

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

— **Politikai merényletek 1850 óta.** Viktóriát, Anglia királynőjét 1830. junius 28-án Roberte Pate elbocsátott huszárhadnagy botjával ütötte meg. — Poroszország volt királyára 1850. május havában Seifenlauge (Sefelage) lött ezzel a fölkiáltással: „szabadság mindörökké!" — Poroszország jelenlegi királya 1861. junius 14-én Becker Oszkár joghallgató két pisztolylövésének volt kitéve, mert a merénylő szavai szerint a királynak nem volt képes Németország egységét létesiteni. — Az osztrák-magyar uralkodót 1853. február 18-án Libényi 20 éves szabólegény szurta nyakon. — III. Fedrinándot, Párma herczegét 1854. márczius 20-án szurták agyon. A gyilkos maga megszökött, ellenben tőre a herczeg testében maradt; a kinos halál 23 óra mulva következett be. — Spanyolország királynőjét (második merénylet) 1856. márcz. 28-án a fiatal Fuentes Raymond kocsijában akarta agyonlöni. Egy rendőrügynök még idejekorán akadályozta meg a tettet. — II. Ferdinándot, Napoly királyát 1856. decz. 8-kán a hadiszemle alkalmával Milano Agesilas támadta meg a szuronynyal. — III. Napoleon ellenében már 1852-dik évi október havában egy 1500 golyóval töltött pokoli gép volt fölszerelve Marseilleben. Azonban a merényletet nem vitték ki. A második merényletet 1853. julius 5-én kisérlették meg ellene, mikor az opera comiqueba kocsizott. 1855. április 28-án Pianori nevü olasz kétszer lött rá a champs-elysées nagy bejárata előtt. 1857-ben Tibaldi, Bartoletti és Grilli Angolországból Párisba jöttek, hogy a császárt meggyilkolják, de a rendőrség kezeibe kerültek. 1858. január 14-én Orsini, Gomes, Pieri és Rudio bombáikkal a császári kocsi felé lőttek; ez alkalommal sok körülálló megsebesült. 1863. decz. 24-én Greco, Trabucco, Imperatori és Scaglioni követtek el a császár ellen merényletet. — Görögország királynőjét, ki férje távollétében az országot kormányozta, Dosios tanuló lötte meg. — Viktor Emanuel ellen 1858-ban követtek el merényletet, a melyet Cavour gróf ugyanazon évben április 16-án jelentett föl a parlamentben. — Lincoln elnököt 1865. április 14-én Washingtonban a Ford-színházban Booth színész lötte agyon. — 1866. április 16-án II. Sándor orosz czár ellen a pétervári nyári kertben Petrovics orosz nemes követett el pisztolymerényletet, melyet Komissaroff József paraszt hiusitott meg. — Május 7-én Cohen Jenő, Blind Károly mostoha fia ötször lőtt gróf Bismarckra Berlinben, a nélkül, hogy a grófot megsebesitette volna. — Mihály szerb fejedelem 1868. junius 10-én a topsideri parkban hugával Konstantinovics Annával együtt lett egy merénylet áldoztává. — 1872-ben követtetett el a westerwellesi merénylet. — A legujabb merényletet Kullmann Ede kádárlegény követte el Bismarck herczeg ellen. — Megjegyezzük, hogy ez összeállitás, melyet a lapok most közöltek, nem teljes; igy pl. a párisi kiállitás alatt Berezovszky nevü lengyel az orosz czárra lőtt, de nem talált; nincs e sorozatban Prim meggyilkoltatása 1870-ben és más merényletek.

⁂ **Magyar és franczia borok.** Az „Illustration" szerint Magyarországon jelenleg 7—800,000 hektárnyi terület van szőlőtővel beültetve, a melyről évenként egyre-másra 19 millió hektoliter bort szürnek. „A magyar borok — irja a franczia lap — meglehetősen hasonlitanak a franczia borokhoz, de valamivel több szesz- (alkohol-) tartalom van bennök. Ugy látszik, hogy a magyar borok mind nagyobb versenyt kezdenek kifejteni a franczia borokkal szemben; de azért a mi szőlőtermelőink (már t. i. a francziák) mindaddig nem félhetnek magyar versenytársaiktól, mig azok a szőlőt csakis a hegyoldalakon müvelik, továbbá mig a népesség oly gyér s a munkabér oly magas lesz Magyarország hegyvidékén, mint jelenleg. De mihelyst a magyaroknak eszébe jut a sikon is bort termelni, már akkor csakugyan komolyan félhetünk a magyar borok versenyétől. Tudva van, hogy Magyarország leghiresebb borai azok, melyeket Tokaj környékén, tehát a Kárpátok déli lejtőin termesztenek."

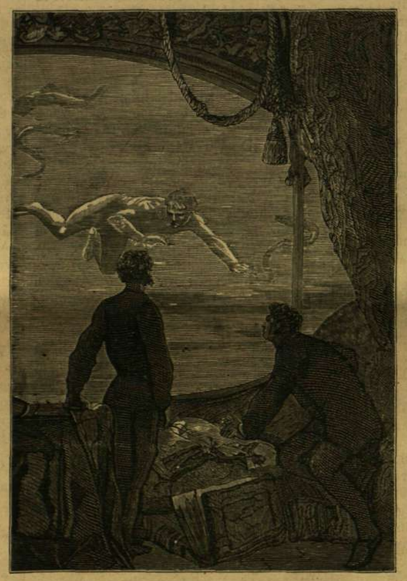

UTAZÁS A TENGER ALATT: A buvár.

— **Hogy öntözik London városát?** London utczáinak öntözése a lehető legnagyszerübb vállalat; a fölügyelőkkel és örökkel együtt 1500 embert foglalkoztat, megfelelő számu öntöző kocsikkal és lovakkal. E kocsik egy száraz nyári napon nem kevesebb, mint 30,000 tonna vizet öntöznek szét csak a belvárosban, s minthogy ama napok száma, melyeken az öntözés mulhatatlanul szükséges, évenként egyre-másra 120—130-ra tehető, az öntözés költsége pedig egy év alatt 3 millió 750 ezer frankra rug, minden öntözési nap 25—50,000 frankba kerül.

⁂ **Vasuti statisztika.** Angol-, Franciaország és az Egyesült-Államok összes vasutainak mozdonyai évenként 4 millió 150,000 lóerőnek megfelelő munkát képviselnek s az összes mozdonyok által megfutott távolság 900 millió kilométert tesz, a mely távolság 22,000-szer annyi, mint a föld kerülete.

⁂ **Még egy Mac-Mahon.** Az „Illustration" czimü párisi lap szerint Victoria-gyarmat parlamentjének (Ausztráliában) választott elnökét szintén Mac-Mahonnak nevezik.

⁂ **Örmény hiedelem a földrengésről.** Egy angol az Ararát hegyaljában hirlapot alapitott kizárólag a környékben lakó persák és örmények számára. A lap már annyi előfizetőt kapott az ottani lakosság között, hogy kiadása egy krajczárjába sem kerül a vállalkozó angolnak. E lap egyik tárczaczikkéből egy külföldi lap következő érdekes részt vesz át: Furcsa módon magyarázták meg az ázsiai örmények a földrengés eredetét és elméletét. A földgömböt, mondják, egy óriási nagyságu bika tartja, mely nyugodtan alszik, de valahányszor a legyek tulságosan bosszantják, meg-megrázva fejét, egész teste lázas remegésbe jön és ez hozza létre a földrengéseket. Ha egyszer föl fog ébredni, lerázza hátáról a földet s akkor vége lesz a világnak.

⁂ **A gyermekek természetes és mesterséges táplálása.** Bouth tanár szerint, a ki nem győzi eléggé ajánlani az anyáknak, hogy gyermekeiket maguk táplálják, majdnem biztosan lehet állitani, hogy 100 természetes uton táplált gyermek közül, 62 a legjobb növekvést mutatja, 23 türhető egészségnek örvend s csak 14-nek van gyönge egészségi állapota. Ellenben ugyanily számu, de mesterségesen táplált gyermek közül csak 10 tüntetett föl kifogástalan, egészséges növekvést; 26 közepes egészségü, 64 pedig határozottan beteges és csenevész volt.

⁂ **Az idei késő fagy oka.** Ama számtalan sok elmélet között, melyeket az idei késő tavaszi fagy természeti okairól világgá bocsátottak, a Fouvielle franczia tudósé is megérdemli, hogy megemlitsük, ámbár annak helyességét sokan megtámadták. Fouvielle szerint a föld akkortájban, mikor ama késő fagyok előállottak, asteroid-csoport mögé jutott utjában s ezek a miniature-világocskák, mint valami függöny, elfödték előle a napot, illetőleg a nap melegének nagy részét elnyelték, ugy hogy mihozzánk aránylag igen kevés juthatott belőle.

⁂ **Hid a Gangesen.** A hinduk szent folyóján, a Gangesen, Kalkuttánál szép hid vezet keresztül, melyet az angolok nem régen végeztek be. Brahma buzgó hivei váltig lármáztak és tiltakoztak e hid épitése ellen, de biz az nem használt semmit. Most aztán kibékültek a gondolattal és a benszülöttek is bátran járnak-kelnek a hidon, mitsem törödve ama borzasztó jövendölésekkel, a melyek tudtul adták a hiveknek, hogy a megbántott isten haragja egy napon le fogja dönteni a hidat a folyóba s ez pedig a tengerbe sodorja.

— **Tündér-asztal.** Mint a „Mess. d'Orient" irja, az orosz czár egyik palotájában bámulatos készitésü asztal van. Az asztal alakja gömbölyü s egy emelvényen áll. Adott jelre eltünik, s közvetlen helyet ad egy másiknak, mely terhelve van a különféle ételekkel, italokkal, s ezek helyett a vendég kivánatára egy gyenge nyomás alkalmazásával ismét más tünik elő. — Tréfás meglepetésnek jó, azonkivül fölöslegessé válik a sok cseléd jelenléte, s igy fesztelenné teszi az asztal fölötti társalgást. Hanem persze a czár kincsei is kellenek hozzá.

⁂ **Amerikai humbug.** Egy pennsylvániai lapban a következő komolyan előadott, de azért alig hihető ujdonságot olvassuk: Kernville-ben X. asszonyság egy tyuktojást addig áztatott eczetben, mig héjja egészen meglágyult, ugyhogy azt egy szükszáju körülbelől tiz iczés üvegedénybe szorithatta. Ekkor az üveget a tojással együtt egyarányu melegségü kemenczébe tette s ott tartogatta mindaddig, mig a tojásból a csibe szerencsésen kikelt. A csibét gondosan fölnevelte s azt a philadelphiai állatkertnek ajándékozta. Az emlitett lap irja, hogy most ugyan ily módon egy amerikai sastojást költet ki s azt az 1876-ki világkiállitásra küldi föl. Hogy az eczet megpuhitja a tojás meszes kérgét, elég csepüevő mutogatja, hanem ha az üvegben ki is kél belőle valami, az csak — kacsa lehet.

Budapest jótékony intézetei.

XVI. A cselédképző egylet.

Napjainkban, a fővárosban ugy mint a vidéken, általános a panasz a cselédek roszaságáról. Azok a régi jó patriarchalis idők, egyszerü erkölcseikkel nincsenek többé. Ma már csak hiréből tudjuk, hogy a cseléd egykor a család tagja gyanánt tekintetett s ő maga is annak érezte magát; részt vett a család örömében, bánatában, s a család érdekeit a magáéval egynek tekintette. Ily viszonyok közt a család nemesitőleg hatott az alacsonyabb származásu cselédre, mi annyival inkább megtörténhetett, mert a cseléd évek hosszu során át megmaradt gazdájánál; azután a huzamos szolgálati idő alatt a cseléd bele szokott a házirendbe, elsajátitotta a ház sajátos szokásait. Világos, hogy ily körülmények közt a cseléd is jobb volt, meg őneki magának is jobban ment a dolga. A változás okait könnyen megtalálhatjuk a jelen kor életviszonyaiban, s mozgató eszméiben. A mai bonyolult életviszonyok közt, midőn a megélhetés sokkal több gondot akaszt a családfők nyakába, mint hajdan, — az érintkezés a cselédtartó és cselédje között sokkal kimértebbé lett; a mivelt és miveletlen osztály közötti fokozati különbség növekedtével, s kényelmi szempontokból is, a cseléd némileg ki lett zárva a családból, tehát csökkent a rája ez uton gyakorolt erkölcsi hatás. Másrészről az egyéni szabadság, önállóság eszméje bevette magát az ezt rendesen félreértő és tulhajtó cselédosztályba; a cseléd ennélfogva ma már nem számitja magát a családhoz, igen sokszor önálló állást követel magának, gyakran nem is a család mellé, hanem azzal szemben helyezi magát. Mindezek következtében nagyban csökkent az erkölcsi hatás, a kölcsönös viszony meghidegült, s az önállóságot affektáló cseléd minden hónapban vagy héten változtatván gazdáját, a cselédtartókra valódi gyötrelem az uj, szokatlan s hozzá legtöbbször erkölcstelen cselédekkel való vesződés.

Mindenki érezi, hogy segiteni kell e bajokon. Sokan azt állitják, hogy a hiba csakis a cselédtartókban van, kik nem bánnak tapintatosan, talán néha emberségesen sem cselédeikkel. Mások a cseléd-osztály jó nevelésben részeltetésétől, a rájok társadalmilag is gyakorlandó erkölcsi hatásról s végre a cselédügynek törvény által való szabályzásától várják a javulást. Mindkét nézetben van igazság, de a teljes igazság a kettő közt van.

A külföld mivelt államaiban már sok történt a cselédügy javitására. A népiskolák mellett külön szakiskolák vannak, leginkább egyesek vagy jótékony társulatok által fölállitva, a cselédek kiképzésére. Cselédtörvények hozattak, részint az állam, részint községek által, melyek pontosan meghatározzák a gazda és cseléd jogait és kötelességeit. A policzia folytonosan nyilvántartja a cselédek helyváltoztatásait; a cselédnek szigoru büntetés terhe alatt nem szabad sohasem helyét a nélkül változtatni, hogy erről a rendőrséget ne értesitené, mely alkalommal a policzián csekély dijért cselédkönyvébe bejegyzik az uj gazda nevét, s legtöbb helyen a szerződés pontjait is. Viszálkodás esetében a policzián sommás eljárással itélnek a felek között. Az ily hitelesen vezetett cselédkönyveknek az a nagy hasznuk van, hogy a cseléd-fogadó a bejegyzett szolgálati idő tartamokból, s a cseléd előbbi gazdáinak sorozatából következtetést vonhat a cseléd multjára; másrészről a cseléd is azon hatás alatt van, hogy saját érdekében ovakodnia kell helyének gyakori változtatásától. — Ez állami intézkedések mellett társadalmilag is ugy hatnak rájok, hogy e czélból alakult egyletek jutalmakat osztanak ki az egy helyen huzamosabb ideig szolgált cselédek közt. Néhol azon indit-ványnyal s annak gyakorlatba átvitelével is találkozunk, hogy a gazda bizonyos hosszabb időközönként valamivel javitsa cseléde bérét, miáltal őt maradásra, s hűséges magaviseletre ösztönzik. S ez a csekély fizetés-fölemelés sokszorosan megtérül a gazdának; mert a cseléd bele szokván a helyi viszonyokba, gazdájának valódi segitőjévé válik; igy a háztartás kevesebbe kerül, a vagyon megtakaritás könnyebben eszközölhető s a házi béke is szebben fentartható.

Hazánkban még igen kevés történt a cselédügy szabályzására és javitására. Cselédtörvényeink nincsenek, policziánk figyelme még a fővárosban sem terjed ki a cselédek helyváltoztatásainak nyilvántartására. Rendőri tekintetben mi inkább kelethez, mint nyugothoz tartozunk. Mig pl. Berlinben nem fordulhat meg idegen a nélkül, hogy 24 óra alatt a rendőrségnek tudomása ne legyen róla: addig Budapesten elélhet akárhány közhivatalnok is évek során át, a nélkül, hogy a városi hatóság tudna róla valamit; sőt vannak rá példák, hogy az illetőt, jelentkezése daczára, adó alá sem vették föl több éven át. Csak ily ázsiai viszonyok közt történhetik aztán meg, hogy Budapesten jelenleg több ezerre menő szolgálat nélküli cseléd kóborog, a nélkül, hogy a rendőrségnek tudomása lenne róla; kóborog, rontja a közerkölcsiséget, s mételyezi a közegészséget. Ezen helyrevárakozó cselédek az u. n. szerzőnőknél (Zubringerin) szállásolnak, egynél-egynél 30—40, összezsufolva hálnak szurtos zugokban, hol a kiben még az erkölcsiséghez egy kis szikrája volna, az is kialszik belőle. A szerzőnők a kapitányságtól kapnak ugyan engedélyt, de ennek ezentul semmi gondja az ilyen házakra s a bennök időzőkre. A szerzőnő aztán ha elhelyezi is szolgálatba a cselédet, mindenekelőtt jól kizsarolja, a mennyiben a törvény által is megszabott 20 kr. szerző dij helyett nem ritkán annak ötszörösét is követeli magának. E mellett a szerzőnők jól szivére kötik az elhelyezett cselédnek, hogy ne türjön ám mindent gazdájától, hanem hagyja ott mentől előbb; igy legalább neki is jut ismét egy kis szerző dij, vagy szálláspénz, ha erkölcsrontó fedele alá kerül vissza a szegény cseléd.

Pestvárosa állitott ugyan föl 1871-ben cselédhivatalt, melyre a szerzőnők eltiltásával a cselédszerzést ruházta, — de alig fél évi fennállása után megszüntette. Jelenleg is van a haltér 4. sz. a. valami ilyen cselédhivatal-féle, de ez csak a cselédek helyváltoztatásának nyilvántartására szoritkozik; azonban ezen czélnak sem felel meg, mert a bejelentés nem ellenőriztetvén a policzia által, csak azok jelentik be a helyváltoztatást, a kiknek épen tetszik. Illetékes helyről értesültünk ugyan, hogy a miniszterium és a főváros között már megindittattak az alkudozások a cseléd-ügy szabályzására, de nagyon szomoru dolog, hogy ez alkudozás már mintegy két év óta foly, minden eredmény nélkül.

Az ügy ily elhanyagolásával s szomoru állásával szemben a fővárosi cselédügynek társadalmi uton való javitását tüzte ki magának czélul a cselédképző-egylet. Egy mivelt lelkü s nemes emberszeretettől hevülő keblü nő, Glatz-Ebeczky Matild inditá meg 1871-ben a sok szép reményre jogositó mozgalmat e téren. Karöltve munkálkodott vele több, a jótékonysági egyletek körül kifejtett buzgalmukról ismert hölgye a fővárosnak, mint Cserhalmay Ferenczné, Benediktyné, Bischitzné, Bókainé, Kühnelné, Márkus-Kalocsa Róza, Nadányiné, Simigné, Szegfi Mórné, Vadnayné, kik az egyletet munkájukkal s adományaikkal létrejönni segitették. Czéljok volt egy erkölcsi központot létesiteni a fővárosban tanács és gyám nélkül élő nőcselédek számára, kiragadni őket a lelketlen és erkölcsrontó szerzőnők kezeiből s rosz hatása alól; cselédmenhelyet állitani föl különösen a vidékről érkezett nőcselédek befogadására; jutalmak kiosztása által serkenteni őket helyükön huzamos maradásra, s erkölcsös magaviseletre; annak idején egy nő-cselédképző házat állitani föl, melyben az iskoláztatási kötelezettségünek megfelelt leányok erkölcsös és vallásos neveltetés mellett a szolgálatra szükséges foglalatosságokban gyakorlati oktatást nyerjenek. Már az első évben 500 tagja volt az egyletnek, köztük 46 alapító, ötven forinttal; a többiek 5 forintos rendes és 3 forintos pártoló tagok. Az egylet, miután alapszabályai a miniszterium által megerősittettek, — még 1871-ben megkezdte működését. Cselédtudakozó-intézettel egybekötött menhelyet állitott föl az országut 34. számu házában, egyelőre csak 10 cseléd számára, mintegy próbaképen, hogy a többszörös érintkezés alkalmával az egylet a cselédek jó és rosz oldalait kitanulhassa. Az ide fölvett leányok a fölügyelőnő vezetése alatt főzéssel voltak elfoglalva, mert a menhelylyel egy u. n. kifőző intézet volt összeköttetésben, mely mellett a befogadott cselédek is igen olcsó étkezéshez jutottak (ebédért 10 krajczárt fizettek). Szállást igyen kaptak. A választmány tagjai, nagyobbára az előbb emlitett nők, fölváltva naponként meglátogatták a menhelyet, egy-egy jó szót, intést, oktatást adtak ezeknek az ilyenekben ritkán részesülő teremtéseknek. Az elnöknő, — mint egy akkori hirlap irta, — egész odaadással fáradozott a cselédek körül, hogy lelket ébresszen bennök, s minden munkában maga mutatott példát a cselédek körében. Ezenkivül Márkus-Kalocsa Róza asszony vasárnaponként irni, olvasni, számolni tanitotta őket; Romocsa kisasszony szivképző s ismeretterjesztő fölolvasásokat tartott nekik.

Az egylet működésének második ága jutalmak kiosztása oly nőcselédek közt, kik legalább egy évig becsülettel szolgáltak egy helyen. Minden tagnak joga van egy, s minden alapitónak két cselédet ajánlani jutalmazásra. Jutalmakat (15—25 forintot egynek-egynek) már két izben osztott ki az egylet.

A jutalomkiosztás ünnepélyességgel megy végbe. A nyert jutalmazási összeg takarékpénztárba tétetik, s a betéti könyv az egylet irattárában van letéve. Minden ugyanazon helyen töltött év végén az ismé-

telve nyert jutalom az előbbihez csatoltatik, és három évi folytonos hű szolgálattétel után a cselédnek, ha kívánja, rendelkezésére egészen kiadatik; három év előtt azonban csak férjhezmenés esetén kapja ki a cseléd egészen a jutalmazási összeget. A legközelebbi jutalomosztás alkalmával 25 cseléd közt 510 forint osztatott ki.

Ennyiben határozódik eddigelé az egylet működése. A próba menhelylyel nem régiben fölhagyott, hogy egy sokkal nagyobbszerűt állithasson föl. Épen most folynak az alkudozások a város és az egylet között ez ügyben. A város fölajánlá a segélyzést, s az egylet 5000 frt városi segély mellett fölállithatni remél egy 100 cseléd számára való menhelyet, melylyel egy nagyobbszerű **népkonyha** is volna összeköttetésben. Itt el lennének foglalva a helyre várakozó cselédek, s mig a népkonyha 10—12 krajczárért ebédet adna a szegényebb sorsu népnek, maguk a cselédek is olcsó és jó étkezésben részesülnének. Az egyletnek különben magának is szép anyagi erő áll rendelkezésére: alaptőkéje 10,000 forinton felül van.

A cselédképző-egylet eddigi szép kezdeményezéseit bizonynyal a legnagyobb elismerésben fogja részeltetni mindenki, a ki egy kissé a cselédkérdéssel foglalkozott, s a ki a cselédek javitását a házibéke föntartása, a gyermekek erkölcsös nevelése s a családok vagyonosodása szempotjából fontos ügynek tartja. De nagyobb sikert csak ugy reménylhetünk, ha ez üdvös társadalmi mozgalom mellett az állam és községek is mielőbb megteszik ez ügyben teendőiket.

XVII. A Mária-intézet.

Az előbbivel egészen egyenlő czélra, a cselédek javitására törekszik. De ez nem társadalmi, hanem egyházi intézmény, s az »isteni szeretet leányainak társasága« czimü nőszerzet gondjai alatt áll. E szerzetet a mostani főnöknő, **Lechner Francziska** 1868-ban alapitá Bécsben, s gondja a társadalom alsóbb osztályára terjed ki: szegény vagy árvaleányokat cselédekké képez, szolgálat nélküli cselédeknek menhelyet nyujt, szolgálatra képtelenné vált cselédeknek öreg napjaikra ellátást ad. Pesti házuk »**Mária-intézet**« név alatt a soroksári-utcza 36. sz. a. van. Itt van berendezve 30—40 szolgáló számára való menhely, s itt nevelnek mintegy 30 szegény leányt, hogy alkalmas cselédekké képezzék őket. Az intézet helyet is szerez befogadottjainak, s teljesen ingyen ellátásban részelteti őket. A helyiségekben a legnagyobb rend és tisztaság uralkodik, és sok cselédtartó jól nyilatkozik az innen kikerült cselédekről. Csak az a baj, hogy itt a vallásosság s felekezetiesség kelletinél is jobban ápoltatik az egyoldalu gondolkozásu s az élettől elzárkózott apáczák által. Az intézet programmja szerint ugyanis »a növendék leányok oktatást nyernyek: a) a vallástanból, b) a magyar s német nyelvü tárgyakból(?), **a hol ez szükségesnek tartatik.**« Bizony egy kis számolás, irás, közhasznu ismeretek tanitása nagyon fölférne még a vallástan mellé! E tekintetben nem ártana, ha a tanfelügyelőség ez intézetnek legalább a szegény leányokat nevelő részére kiterjesztené figyelmét.

Ezen szerzetnek a pestin kivül Bécsben, Brünnben, Troppauban is van háza, hasonló czélra. A pesti ház főnökneje **Uri Borgia**. A szerzet összes vagyona 6 évi fönnállása óta 128,000 forintra emelkedett, s összes bevétele 277,000 forintot tesz. Látszik, hogy hatalmas pártfogói vannak.

Ma már, a társadalmi nagykoruság felé törekvő korunkban, nem tekinthetjük minden gyanakodás nélkül az egyháznak mindenre kiterjedő gyámkodását. Örömestebb látnók ez ügyet s e szép vagyont is egy társadalmi egylet kezeiben.

Komáromy Lajos.

A „Jellem"-ből.

(Első közlemény.)

Smiles becses könyvéről, illetőleg annak **K. Tóth Kálmán** által eszközölt derék átdolgozásáról már volt említés lapunk közelebbi irodalmi rovatában. Most egy pár mutatványnyal akarjuk a becses — és ijesztő olvasmánynak különösen alkalmas — munkát közelebbről is megismertetni.

I.

(A nemes jellemek befolyása a jó példa által.)

A jókkal való érintkezés okvetlenül csakis jót eredményezhet. A tiszta jellem befolyása szétárad messzire. „Igazán bámulatos," szól Moseley kanonok, „hogy mennyi jót eszközöl a jóság. Nincs semmi jó egymagára; de rosz sincs ám, mert jóvá, illetőleg roszszá tehet másokat s ezek viszont egyebeket, mint a tóba dobott kő körül alakult gyürü szélesebb szélesebb köröket képez, mignem a legutolsó a parton törik meg." Szintén ez értelemben nyilatkozik Ruskin is: „az, a mi gonosztól származik: nemz gonoszt; nemes erély és becsület pedig erélyt s becsületet eredményez."

Innen van aztán, hogy minden egyes ember élete jó vagy rosz példáknak másokba való beojtásából áll. A jó ember élete egyszersmind a leghatályosabb dicsbeszéd az erény mellett, legszigorubb feddő szózat a bün ellen. Dr. Hooker azt irta egy kegyes pap életéről, hogy az „szemmel látható szónoklat", mely még az elvetemedett embert is meggyőzi a jóság szépségéről. Mikor a jó Herbert György elfoglalta lelkészi állomását, igy szólt: „legfőbb törekvésem a tiszta élet leend, mert a lelkész erényes élete a leghatályosabb szónoklat, ugyhogy tiszteletet s szeretetet ébreszt azokban, kik ezt láthatják, sőt a mi több, hozzá hasonlók lenni igyekeznek. Igen, ezt fogom tenni," folytatá, „mert jól tudom, hogy mai napság égetőbb szükség van a jó példára, mint a tanitásra." — Mészáros Lázár volt magyar hadügyér számüzetése szomoru napjaiban irta meg gyermekkori emlékeit, s az ősz hadastyán fiui kegyelettel emlékezik meg az ő nevelésére nagy befolyást gyakorlott Vertalics nevü káplánról: „az isten áldja meg őt sirjában s boldogitsa a más világon, mert ha az egész papság ily lelkülettel birt, bir vagy birand, akkor az irott vagy nyomtatott erkölcsi szabályokra kevésbbé lenne szükség, mert ők maguk testesitett erkölcsök s ezek példányképei lennének, s akkor a világra el lehetne mondani, a mit Tacitus a régi germánokról mondott: „többet ért nálok a jó erkölcs, mint a jó törvény."

A jóság mint valami nagyhatalom hódit s uralkodik. Az ettől lelkesitett ember lehet társainak valódi királyává, mert észrevétlenül lánczolja magához a sziveket.

Vannak emberek, kiknek közelében, mintha szellemi illatot lehelnénk be, jelenlétök üdit, elevenit, mint a hegyi lég vagy az élvezetes napsugárfürdő. József nádor szivjósága minden miveltebb embert meghóditott s aligha birt valaki nagyobb népszerüséggel, mint ő. Még az is roszul esett neki, ha a folyamodó kérelmét elutasitani volt kénytelen; ilyenkor rövid hallgatás után oly tárgyra szokta terelni a beszédet, melynél aztán sikerült a hallgatólag elutasitottnak egy teljesülhetőbb kérelmet adni ajkaira, vagy neki más valamely kedves dolgot tenni. Nem egyszer lehetett hallani egynémely folyamodó szájából, hogy bár kérelme nem teljesedett, de miután most már annak okát is tudja, megnyugszik sorsában. A nádortól mindenki megelégedve vált el. Bezerédy István, ki első szabaditá föl 1848 előtt jobbágyait, oly általános közbecsülést vivott ki magának kedélye, szelidsége, szive tiszta jósága által, hogy őt társai jellemzőleg „csupa szivnek," „örök igazságnak" nevezték. Szebb czim ez bármily méltóságos titulusnál, mert ő nemcsak üres szavakkal állott u szent ügy védelmére, de életében s tetteiben tanusitá, hogy mi legyen a jó és igaz.

Néha már maga az is gyujtólag hat az ifjura, ha valami nagy és jó embert csak megpillanthat, mert csodálnia, szeretnie kell a nyájas, bátor, igazlelkü s nemesszivü férfiut! Chateaubriand csak egyszer látta Washingtont, de ez egyszeri találkozás átihlette egész életét. Ez összejövetelről emlékezvén, igy szól: „Washington leszállott sirjába, mielőtt nevemhez a legkisebb hir füződött volna. Mint föltünésre érdemetlen lény haladtam el mellette; fényes dicssugár ragyogta őt körül, mig én a legmélyebb homályban állottam. Hihető, hogy nevemet csak egy napig sem őrizte meg emlékezőtehetségében. De mégis minő boldoggá tett, hogy szemei rajtam pihentek. Életem pályáján folyvást ez hevitett. Bizony! a nagy embernek még pillanatában is magasztos erő rejlik."

Fox, Anglia e hatalmas államférfia, büszkén vallotta be, hogy mily sokat köszönhet Burke példájának s vele való társalkodásának. Egy alkalommal igy nyilatkozott: „ha a könyvekből meritett államtani ismereteit, azokkal együttesen, miket a tudomány utján sajátitott el, vagy a világ- s ügyismeret által szerzett, egyik mérőserpenyőbe tenné, a másikba pedig azon nyereményt helyezné, mit számára a Burke társalgása s tőle hallott utasitások beziositának: ez utóbbi lenyomná amazt." A nemesérzésü Báróczy körül Bécsben a legelőkelőbb magyar ifjak csoportosultak; Orczy József s különösen báró Vay nyiltan bevallotta, hogy ifjusága védangyala Báróczy volt, s hogy a jónak és szépnek érzetét kiválóan neki köszöni.

Tyndall tanárt Faraday barátsága „erélyre és lelkesültségre" buzditá. Egy estét társaságában töltvén el, igy emlékezik meg róla: „művei bámulatra gerjesztenek, de a vele való érintkezés buzditja s heviti a szivet. Itt áll ő igazán erős lábon. Én kedvelem az erőt, de nem feledhetem azt sem, hogy Faraday jellemében ez erő a legszorosabban egyesül a szerénységgel, gyöngédséggel és szives nyájassággal."

Napier Vilmos jelleme első alakulását még gyermekkorára, egészen édes anyja gondoskodására vitte vissza; férfi korában pedig legtöbbet tulajdonitott parancsnoka, Moore János nemes példájának. Moore csakhamar fölismerte az ifju tiszt jó tulajdonságait s azok közé sorozta, kikhez Corunna alatt ezen buzditó szavakat intézte: „jól megy, jól van, ezredeseim!" — Anyjához irt levelében ismertetvén Moore környezetét, a többek között igy szól: „Hol találhatnánk ilyen királyt?" Különösen parancsnoka iránt érzett egyéni vonzalmának köszönheti az irodalmi világ Napier hires művét, a „félszigeti hadjárat történelmét." E művet azonban egy másik barátja, t. i. Langdale lord ösztönzésére irta. Ettől nyerte az első buzditást, midőn együtt azon mezőségen járkáltak, hol most Belgravia fekszik. „Langdale lord gyujtotta föl bennem először a tüzet," irja önmaga. S magáról Napierről helyesen mondja életrajzirója: „hogy minden gondolkozó főt, a kivel összejött, e férfi lángelméje erősen meghatott."

II.

(Erkölcsi bátorság. A tudomány vértanui.)

A világ rendkivül sokat köszönhet bátor fiainak s leányainak. Azonban ne higyje ám valaki, mintha testi bátorságra czéloznánk, hiszen e tekintetben az embert aligha meg nem közeliti a szelindek, pedig ez az eb még azzal sem kérkedhetnék, hogy fajtája közt neki van legtöbb esze.

Az a néma küzdelemben s igyekvésben nyilvánuló bátorság, mely az igazság s kötelesség érdekében kész eltürni s elszenvedni mindent, sokkal valódiabb hősiességet tanusit, mint a nyers erő olyas ügyessége, mit tisztességgel, ranggal s gyakran vérben ázott babérral szoktak jutalmazni.

Csakis erkölcsi bátorság jellemezheti a férfiasság s nőiesség fensőbb fokozatát, — az a bátorság, mely fölkeresvén, ki is mondja az igazat, — az a bátorság, mely tud s akar is a méltányosság és becsület utján haladni, — az a bátorság, mely ellentállván a kisértésnek, ösztönzi az embert kötelességeinek tántoríthatlan teljesitésére. Férfiak és nők ez erény hijjával a többiek biztos megőrzésére sem számithatnak.

Emberi nemünk történetében minden egyes előhaladási mozzanat ellentállással s akadályval daczolva tört előbbre s a kivivott tért rendithetetlen és bátor egyének foglalták el, — vezénylők az eszmék előörsi csatáiban, lángeszü fölfedezők, lelkes honfiak s az élet száz meg száz pályáján forgolódó nagy munkások. Hiszen csaknem minden magasztosabb igazság vagy tán gyalázás, rágalom és üldözés közepett törhetett magának utat a közelismerés kivivására. Igaza van Tompának, midőn ezt mondja: „Ki jó és prófétál, bárc: vad méz, szőrköntös és — fejére kő." S másutt megint igy sohajt föl:

„Nézd a történetet:
Az emberiségnek volt-e apostola,
Kit meg nem követett?"

A hetvenkét éves Szokratesznek Athénban ki kellett üritenie a mérges bürökkel telt kelyhet, mert magasztos tanai schogysem fértek össze kora előitéleteivel s pártszellemével. Vádlói azzal gyanusiták, hogy az állam védszentjeinek megvetésére csábitván az athenei ifjuságot, annak erkölcsét mételyezi meg. De meg is mutatta erkölcsi bátorságát, mert nemcsak az itélő birák kényével, de magával az értetlen tömeggel is bátran szembeszállott. Halálát megelőző perczekben is a lélek halhatlanságának tanáról emélkedett; s biráihoz intézett utolsó igéi igy hangzottak: „Itt az ideje, hogy most egymástól elváljunk, én meghaljak, ti még éltek, de hogy melyikünknek leend jobb sorsa, azt istenen kivül egyikönk sem tudhatja."

Hány nagy embert és gondolkozó főt vettek már üzőbe a szent vallás és törvény nevében! Brunót elevenen égették meg Rómában, mert elég merész volt korának divatos, de álbölcsészetét nyilvánosan leálczázni. A hitnyomozó törvényszék birái által halálra itéltetvén, önérzettel mondá: „inkább remegtek itéletem kihirdetésétől, mint én annak elfogadásától." Századok mulva a magyar nemzet egyik vértanuja Zrinyi Péter, midőn már a bakó pallosa villogott feje fölött, szintén ilyen formán bucsuzott el a világtól: „ezek, — szólt biráira mutatva, „jobban fognak félni a csapástól, mely reám méretik, mint én magam."

Brunót nyomban követte Galileo. Nem tudjuk, vajjon a tudomány felkent papját vagy a vértanut bámuljuk-e inkább e magasztos jellemben. A föld forgásáról tanitott nézete miatt a papok a szószékből nyilvánosan vádolták, majd a hetven éves aggastyán Rómába idéztetett, hogy eretnekségéről számot adjon. A hitnyomozó vértörvényszék bezáratta, ha ugyan kínpadra is nem vonszolták. Még holta után is üldözték, mert a pápa sehogy sem akarta eltemettetni hulláját.

Roger Bacon ferenczrendi szerzetest a természettudomány terén tett tanulmányaiért vették üldözőbe, sőt vegytani kisérletei miatt a varázslás bünével vádolták. Művei kiátkoztatván, ő maga fogságra hurczoltatott, s négy egymás után következő pápa uralkodása alatt tiz éven keresztül sinlett fogságban, sőt hiteles adatok szerint börtönében halt el.

A hitnyomozó vértörvényszék Vesale Andrást is eretnekül bélyegezte, mert az embert megismertette az emberrel, épen ugy mint Brunót s Galileot azért érte a kiátkozás menyköve, mert az ég titkait fedezték föl. Az ember szervezetének titkát minden áron meg akarván tudni, nem ismert veszélyt, fáradságot, undort, bátran neki fogott a hullák bonczolásához, mire akkor tájban nagy bünteté volt szabva. Önfeláldozással vetette meg a boncztan alapját, mert életébe került. V. Károly császár pártfogása sem menthette meg, s ennek halála után a gyülölet még inkább kitört ellene. A szent földre kellett zarándokolnia s utjában hajótörés áldozata lőn.

Baco hires művének, „a tudományok uj rendszerének," (Novum Organon) megjelenése után irtózatos zsivaj keletkezett ellene, mert állitólagos czélja „veszélyes forradalom szitása," „kormányok fölforgatása" s a „vallás tekintélyének lerombolása" lett volna.

Mig Kopernicus hiveit hitetlenek gyanánt sanyargatták, Keplerre is az eretnekség bélyege sütteték, mivel a mint önmaga emliti, „azon álláspontra emelkedtem, mely nézetem szerint isten igéjével leginkább összhangzott." Még azt a tiszta s egyenes lelkü Newtont is, kinél Burnes püspök állitása szerint „hófehérebb lélek" aligha létezett, s ki lelkülete tisztaságát tekintve csakugyan ártatlan gyermekhöz hasonlitott, még ezt a Newtont is a nehézkedési törvény fölfedezése alkalmával azzal merészelték vádolni, hogy az istenség királyi székének fosztogatásán törte a fejét; hasonló váddal léptek föl a villám természeti okát földeritő Franklin ellen is.

Spinózát izraelita hitsorsosai vallásukkal állitólagosan ellentétes bölcsészeti elvei miatt kebelökből kirekeszték; később szintén ez ok miatt orgyilkost béreltek föl ellene. De ő mindvégig bátor s önérzetes maradt, homályban s inségben halván el.

Valóban, ha a csillagászat, természetrajz- és tudomány mezején egy-egy fölfedezés keletkezett, mindjárt akadtak szenteskedő szükkeblüek, kik a megtámadott hit védelmezésének czégje alatt mindegyik ellen irtó háborut izentek. Ime mai napság is a földtanban buvárkodó Bucklandnak és Sedgwicknek szemére lobbantották, hogy a föld szerkezetéről s történetéről hirdetett tanaikkal a kijelentett vallást döntik romba. Igy Vogt Károly és Darwin ellen kigyót békát kiáltanak s csaknem kereszteshábórura lázitják ellenök a kegyes hivők táborát.

A tudománynak ama messze kiterjedő mezejét, hol közelebbi ismeretségbe juthatunk az éggel, földdel és önnön magunkkal, multunknak amaz erélyes buzgó, önfeláldozó s bátor nagy szellemei adták birtokunkba, kik kortársaik ellenszegülésével s ócsárlásával merészen szembeszállva, ma már azok közé sorozhatnak, kiket az emberiség jobbjai szives örömest magasztalnak.

A tudomány bajnokai ellen a multban tanusitott eme méltatlan türelmetlenség hatalmas tanulággá válhatnék korunkban. Elnézésére oktathatna a velünk nem egyképen gondolkozók irányában, hahogy azok türelmesen vizsgálódnak, nemcsen gondolkoznak s meggyőződéseiket őszintén és habozás nélkül nyilvánitják. Plató szerint „ez a világ istentől az emberekhez intézett levél," minek beható, értelmes tanulmányozása s olvasása minden józaneszü embert okvetlenül isten hatalmának mélyebb beismerésére, bölcseségének tisztább fölfogására s jósága hálásabb érzetére buzdithat.

A hétről.

⊙ Az országház „álomfedelei" alatt folyvást foly a kényszer-munka. Kelletlenül, kelletlenül, mint akár csak a gályákon és a mi a legkárosabb: kellő higgadtság nélkül. Egy-egy fogasabb § körül ujra fölmerül az az éles, elkeseredett hang, melyet már elfeledtnek hittünk s ujra foly a harcz és háton a pártok között azokkal a sértő, szuró fegyverekkel, melyeket a pártszenvedély egykori fölvirharzásai annyira megunattak az országgal. Csodálatos valóban, hogy a fővárosban időző, de félfából már haza felé indult kevés képviselő urak lobogó hevét sehogy sem képes **lehűteni** a — kánikulai meleg.

A tárgyalás alatt levő választási törvényjavaslatnak különben már kevés oly szakasza van, mely körül lényeges nézetkülönbség forogna fenn a pártok között. Legfeljebb a javaslatnak azon intézkedése ellen várható hevesebb támadás a nemzetiségi agitátorok részéről, mely a választási jegyzőkönyveket az állam nyelvén rendeli szerkesztetni s a 97—99 §-nál, melyek az alkotmány ellen izgatókat szigoru büntetéssel sujtják. Az ellenzék e szakaszokat azért kivánja elvettetni, mert veszélyeztetve látja általok a szabad szólást s a fennálló viszonyoknak tartózkodás nélküli megbirálhatását. Akár miként történjék is azonban, nem várható, hogy a képviselőház egyhamar végig tárgyalhassa a 120. §-ból álló fontos javaslatot s nem lehetetlen, hogy az ülésszak egész augusztus közepéig is eltart. — A jövő ülésszak megnyitását október közepe tájára teszik.

A Bismarck elleni merénylet nagyban foglalkoztatta a magyarországi lapokat is, még pedig nemcsak a politikaiakat. Kiválóan érdekes az, a mit a merénylet alkalmából Jókai ir az „Üstökös"-ben.

A közleménynek valóságos történeti alapja van s azt Jókainak maga az a magyar mágnás beszélte el még az 1866-ki hadjárat előtt, kiről a közleményben szó van. Alkalmasint minden lap közölni fogja s mi sem tagadhatjuk meg olvasóinktól, hogy röviden ne érintsük. Egy nap megjelent a báró a már akkor „legjobban gyülölt" kanczellár előtt irószobájában s fölszólította, hogy lőjön rá. A vasember nem igen szokott tréfálni s két lépésnyi távolból rá sütő revolverének mind az öt csövét. A látogató meg sem ingott a lövések alatt. A golyók lepotyogtak kabátjáról. Több rét összehajtott s erősen összevarrt atlasz ing volt rajta, melynek ruganyossága egészen elvette a kilött golyó erejét. Ez inget a magyar mágnás Bismarcknak ajánlotta föl, s arra a kérdésre, hogy mit kiván érte? azt felelte a magyar báró: „Azt, hogy verje meg ön az osztrákokat." „Az ugy is meglesz," felelt neki Bismarck.

Nehány nap mulva hire érkezett, hogy Bismarckot Berlin legnépesebb sétányán, „unter den Linden", megtámadta egy békerajongó fiatal ember, Blind Frigyes s mielőtt lefegyverezhették volna, közvetlen közelből ötször lőtt rá revolverrel.

A hirlapok följegyzék, hogy Bismarck nevetett e lövések alatt. Egy lövés sem sértette meg. S hogy Bismarck viszont mint váltotta be igéretét? arról beszél az 1866-ki év.

Ez érdekes adathoz nekünk még csak az a megjegyzésünk van, hogy a kissingeni merénylet elkövetőjét, Kulmannt is magyar ember fogta el; Lederer, nagyváradi születésü operaénekes. Még kisül, hogy Bismarck kétszeri életben maradása a magyaroknak köszönhető, s hogy in ultima analysi egy magyar ember egy szerencsés ötlete az oka, hogy a világhistória az utóbbi években oly menetet vett, a minőt vett, s hogy Európa térképe olyan, a milyen.

Irodalom és művészet.

— **Petőfi szobra Izsótól.** Mint lapunkban már emlitve volt, Izsó Miklós Petőfi nagy állószobrát elkészitette, a melynek tervrajzát annak idejében közöltük is. Ez a terv azóta némi módositáson ment át, s az igy módositott szobor rajzát szintén meg fogjuk ismertetni olvasóinkkal, alkalmilag. Ezenkivül Izsó a kormány megrendelésére egy márvány mellszobrot is készitett, mely a nemzeti muzeum termében már föl is van állitva, s melynek hü rajzát lapunk mai száma homlokán mutatjuk be olvasóinknak.

— **„A nemzetgazdasági Szemle"**, melyet a tud. akadémia ád ki, megkezdé pályafutását. Irodalmunkban hiánytpótló vállalat ez, s az akadémia általános ohajtásnak tett eleget, midőn ily folyóirat kiadását elhatározta. Szerkeszti **Halász Imre**, ki a megbizatás teljesitésére igen jól van megválasztva, s biztositja a vállalat kiválóságát. Az első füzet tartalmát képezik: „A nemzetgazdasági tudomány befolyása a jó kormányzatra," gr. Lónyay Menyhérttől. „Olaszország szeszadópolitikája, tekintettel a magyar szesz kivitelre," Matlekovics Sándortól. „A keleti vasuti csatlakozások nemzetgazdasági jelentősége," György Endrétől. „Községi háztartás, Galgóczy Károlytól. Nemzetgazdasági törvényhozás. Vegyes közlemények. Könyvészet. — Havonkint fog megjelenni mindig egy-egy 80 lapra terjedő füzet. Előfizetési ár:

egész évre 8 frt, félévre 4 frt, s az előfizetési összegek az Athenaeum részvénytársulathoz küldendők.

— **Nyelvtudományi jutalmak.** Az akadémia idei jutalomosztásain Joannovics György és Szilády Áron tizenöt-tizenöt arany jutalmat nyertek a „Nyelvőr"-ben megjelent nyelvtudományi értekezéseikért. Ők most e jutalmat hasonló czélra ajánlák föl, pályadíjat tűzve ki két kérdés megoldására. A Joannovics tizenöt aranyas pályakérdése: azon szabályoknak a népies gyüjtések, nyelvtényék és magyarosabb irókból való egybeállítása, melyek szerint a magyar tárgyas és tárgyatlan igeragozás használandó. A Szilády Ároné pedig: hasonló forrásokból meritett adatok alapján annak meghatározása: vannak-e nyelvünkben igazi összetett szók, milynemü szókból alkotható szoros összetétel, melyek a rosz összetételek, sat. A „Nyelvőr" szerkesztősége is kitüzött 15 aranyat e kérdésre: „a népnyelvi használat irányadása szerint meghatározandó a magyar igemódok mivolta és alkalmazása." Mind a háromnál a beküldés határideje ez év utolsó napja. A jutalmat nyert munkák a „Magyar Nyelvőr"-ben fognak megjelenni, ott tiszteletdijban is részesülvén.

— **A muzeum képtárába** e napokban adta be Hahn Antal festész hazánkfia Rafael „Athéni iskolá"-jának sikerült másolatát, melyet a kormány megbizásából készitett Rómában. Jelenleg ő békésmegyei rokonai látogatása végett jött haza s augusztus elején megy vissza Olaszországba, Capri szigetére.

— **Az orsz. középtanodai tanár-egylet** „Közlönyé"-ből megjelent az augusztus havi füzet, Névy László szerkesztése mellett, változatos tartalommal, s függelék gyanánt a középtanodákra vonatkozó miniszteri rendeletekkel. Főbb czikkei következők: „A tanév végén", Névy től; „A tanári állás érdekében", D. G.-től; „Közoktatás ügyünk 1872-ben; „A középtanodai oktatás Franciaországban;" „A királyhágóntuli r. kath. tanügy állapota;" ezeken kivül az oktatás körébe tartozó könyvek ismertetése, stb.

— **A szarvasi főiskola** mult tanévi „Értesitő"-jét hosszabb és érdekes tanulmány nyitja meg „Szarvas viranyáról." Irója, Korén István főiskolai tanár, a czikk végén rendszeresen csoportositva mutatja be a főiskola növénygyüjteményének ama részét, mely Szarvas virányát képviseli. A főiskolának a lefolyt tanévben összesen 426 növendéke volt s a tudományos gyüjtemények ez évben is szépen gyarapodtak. A könyvtár legtöbbet köszönhet a tudományos akadémiának és b. Podmaniczky Frigyes országgyülési képviselőnek. Az önképzőkör, a hetedik és nyolczadik osztály növendékeiből alakitva, Zsilinszky Mihály tanár vezetése alatt folytatta működését.

— **A „Közép-Szolnok"** czimü szolnoki lap e hó elejétől megszünt.

— **A franczia nyelvtani levelekből**, melyeket Psenyeczki Nagy Sándor a Robertson tanmódja szerint szerkeszt, megjelent a 27-ik levél 2-ik része 45 leczke és a 29-ik levél második része 47-ik leczke. Egy levél ára 30 kr. Ugyanezen szerzőtől Debreczenben rövid idő alatt sajtó alá fognak kerülni: Olasz és német önoktatási levelek és magyar-, franczia-, angol szótár.

— **A kolozsvári „Gyermekkert" társulat** kiadásában a következő kis művek jelentek meg: „Gyermekisme boncz és lélektani alapon." Irta Szabó Endre, a kolozsvári Frőbel-intézet igazgatója, ára 50 kr. „Neveléstan, vezérfonal a kis gyermekek nevelésére"; Frőbel Frigyes elvei nyomán irta Szabó Endre, ára 50 kr.

— **„Szorgalmi jutalom"** czimü, 64 lapra terjedő füzetet adott ki Dolinay Gyula a mindkét nembeli ifjuság és a nép számára, elbeszélésekkel, versekkel, ismeretterjesztő czikkekkel, talányokkal, képekkel; ára 35 kr; de ha vizsgálatokra jutalmul tömegesebben veszik, 50 példány belőle 9 frt, húsz példány pedig 3 frt 90 kr.

— **A nemzeti színház** tagjaiból alakult kettős csoport, nagy tetszés közt működik a vidéki városokban. Az egyik Czegléden, a másik Miskolczon játszott eddig nagy sikerrel. Ez utóbbi városból, a Paulay által vezetett társulatról az elismerés legmelegebb hangján irt tudósitást kaptunk, mely főkép Prielle Kornélia asszony művészi játékát, a Paulay-pár, Náday, Benedek, stb ábrázolásait, az ifjabb nemzedékből pedig Szigligeti Ferike, Gábos Irma és Csigaházy Etelka kisasszonyok tehetségeit emeli ki. Csigaházy k. a. csak most végezte be a szini képezde tanfolyamát, s máris a legjobb sikerrel szerepel oly kiváló tagok mellett. Tudósitónk nemcsak az előkelőbb vidéki társulatok figyelmét hivja föl rá, hanem a nemzeti szinház igazgatóságáét is.

— **A magyar nyomdászat történetéből.** A debreczeni városi nyomda igazgatósága e hó 18-án szép ünnepélyt rendezett a nagyerdőben Csontos Ferencz és László Lajos számára, kik 50 év óta működnek e nyomdában. Ez ünnepély össze volt kötve a városi nyomda 300 éves fönállása emlékével is. Nagy, választékos közönség jelent meg az ünnepély szinhelyén, s Szücs István törvényszéki biró mondott alkalmi beszédet, a munka és szorgalom hatalmát fejtegetve. Révész Imre pedig a városi nyomda történetét adta elő. A két jubiláns sok kitüntetésben részesült, s többi közt a nyomdai személyzettől ezüst serleget kaptak emlékül; Budapestről és Bécsből pedig távirati üdvözleteket. Az ünnepélyt lakoma követte, ezt pedig táncczigalom. Érdekesnek tartjuk Revész Imre beszédéből a következő közmivelődési adatokat közleni. Első magyar nyomdász volt Debreczenben egy ref. pap, Huszár Gál 1558-ban. Hazánkban ugyan már 1470-ben volt nyomda Budán Hesz András alatt, de ez pár év mulva elenyészett. 1529-ben Nagyszebenben tünik föl egy másik, rövid élettel. Tartósabb életü nyomdát Honter János alapitott 1533 ban Brassóban, Bázelből hozatott betükkel. Ez azonban nem tekinthető magyar nyomdának, német, latin és görög nyelvü munkák kerülvén csak ki alóla. A tulajdonképi első magyar nyomdát gr. Nádasdi Tamás állittatá föl Uj-Szigeten 1534-ben Abádi Benedek vezetése alatt. Innen kerültek ki Erdősi-Szilveszter János magyar nyelvtana latinul, majd 1541-ben ugyancsak tőle az ujszövetség magyar forditása, Abádi előszavával, melyből kitünik, hogy előtte már volt Ujszigeten nyomdász, s hogy Abádi betümetsző is volt, de az előbbi korból nem birunk nyomtatványt, s igy Erdősi ujszövetsége a legelső magyar nyomtatvány magyar földön. Mellesleg megjegyzi, hogy Szilveszter magyar nyelvtanából egy példány maradt fent. Ez a hires debreczeni tanár Sinaié volt, később Fáy Alajosné birtokába jutott, jelenleg a nemzeti muzeum birtokában van. Most a hazában 128 nyomda van, de ezek közt szerző szavaikénti a 300 év óta fennálló debreczeni nyomda állott leghivebben a szabadság szolgálatában.

— **A Petrarca-ünnepélyt** e hó 18-án Olaszország több városában, a szerelmi dalnokhoz méltólag ülték meg, sőt a franczia Avignonban is rendeztek ünnepélyt, hol Petrarca hosszabb ideig lakott. Az ünnepélyek központja azonban Argua volt, a költő nyughelye. Nagy számmal érkeztek ide Paduából, fölkeresve a költőről emlékezetes helyeket, virágokkal koszoruzva meg a sirt, melynél többen tartottak emlékbeszédet. A Padua és Argua közti ut ünnepélyesen föl volt lobogózva. Vasárnap leplezték le Paduában a Cormini-téren szobrát, az egyetemen Aleardi költő mondott nagy hatásu beszédet; délután pedig a Petrarca müveinek minden nyelvü kiadásából rendezett kiállitás nyilt meg. A arguai ünnepélykor a Castellon, egy régi várrom közt, volt ünnepi lakoma is, hol az első pohárköszöntőt a királyra a magyar Mircse mondotta, miután előtt Fiorioli városi senator a Magyarország és Olaszország közti barátságra üritett poharat. — Az avignoni ünnepély, politikailag is bizonyos jelentőségü lett ama beszéd által, melyet Nigra lovag, a párisi olasz követ mondott, kiemelve az olasz és franciák közti mély rokonszenvet.

Közintézetek, egyletek.

— **Az állatkertet** a főváros tanácsa helyesebb szempontból fogja föl, mint a gazdasági bizottság, mely az ötezer forintnyi évi segélyt megtagadta tőle. A tanács oly vállalatnak tartja ezt, mely megérdemli a támogatást, föltéve, hogy czéljainak megfelel. Ezért ennek megvizsgálásával Petrovits Szilárd tanácsnokot bizta meg, ki az állatkert viszonyaival megismerkedvén, a teendők felől véleményt fog előterjeszteni s tanácsnak, mely a segélyzés ügyét megvitatva, véleményt nyujt be a közgyülésnek.

— **A Kárpát-egylet** választmánya megküldte hozzánk is az aug. 2-kán Tátra-Füreden tartandó évi közgyülés teljes programmját. Az oda vezető vaspályák tetemes árelengedésben részesitik a tagokat, ha tagsági jegyet mutat föl. Ilyen az egyleti bizottmánynál (Késmárk) 2 frtért szerezhető. A közgyülés rendje: elnökválasztás; titkári jelentés; az 1875. évi költségvetés megállapitása; üzlet- és vezetők ügye. A bizottmány választása, stb. Másnap reggeli 4 órakor kirándulás a nagy halastóhoz, még pedig a felkai tó, virágkert, hosszu tó és a lengyel hegygerincz mentében. A halastóhoz való megérkezés délutáni 5 órakor. Azon tagtársak, kik Zdzsáron át szándékoznak a halastóhoz menni, aug. 3-ától 4-kére eső éjjel Javorinán hálhatnak, ha t. i. azon napon nem akarnának a halastóig elérni. A tagok, kik Poprádról Tátra-Füredre külön vagy társas-kocsin akarnak menni, mielőbb Scherfel Ágost tagtárshoz Felkára forduljanak, ki a szükséges rendelések tételére szivesen vállalkozott. Kik a felkai tóhoz szándékoznak, valamint a Zdzsáron át utazók is, azonnal megérkezésökkor ez ügyben Blásy Ede fürdői felügyelőnél jelentkezzenek.

— **A természettudományi társulat** legutóbbi választmányi ülésén elhatárzák, hogy a kijelölt tudományos müvek megiratásával kiket biznak meg. Az eredmény ez: Hazslinszky Frigyes eperjesi igazgató-tanárt bizzák meg „Magyarország és társországai kryptogam virányainak leirásával," dija kétezer forint; Kossutány Tamás magyaróvári segédtanárt „Magyarország fontosabb dohányfajainak vegytani megvizsgálásával," dija kétezer forint; Molnár István tapolczai borászati vegyészt „Magyarország fontosabb borfajainak vagy egy jelesb bortermelő vidék borainak chemiai s oenologiai megvizsgálásával," dija ezer forint; sBernáth József budapesti vegyészt a „Magyarország ásvány- és gyógyvizeire vonatkozó vizsgálatok megtételével," dija ezer forint. Elhatárzák továbbá, hogy ez évben egy természettudományi anthologiát adnak ki, tizennégy világhirü külföldi természettudós egy-egy népszerü értekezésével, 20—25 iven. E könyv a Helmholtz népszerü előadásaival egy időben jelenik meg ez év végeig.

— **A „békésmegyei régész és mivelődéstörténelmi társulat"** első választmányi gyülése e hó 14-kén volt Gyulán, Göndöcs Benedek apát elnöklete s a tagok élénk részvétele mellett. Zsilinszky Mihály titkár jelenté, hogy részint egyesek adományából, részint a megye áldozatkészsége következtében szerzett tárgyakból máris szép muzeumi gyüjtemény van együtt. A különálló Haan Antal-féle, Mogyoróssy János-féle és Titius Pius-féle gyüjtemények rendezett fölállitására szakbizottságot neveztek ki s ezeknek tárlatát már az augusztusi megyegyülés alkalmával ünnepélyesen megnyitni szándékoznak. A társulat tartani fog fölolvasásokat s évlapokat ad ki. Átalában e mivelődési vállalat körül Békésmegye tudományos férfiai örvendetes buzgalommal csoportosultak.

— **A londoni magyar egylet** f. hó 15-én tartotta meg ez évi közgyülését. A lefolyt év számadása ellenőri felül vizsgálat után elfogadott s helybenhagyatott. Az adakozások utján s tagdijul aláirt összeg 814 font sterling, 17 shilling és 10 pence. Az egylet vagyona készpénzben (magyar állami) érték papirokban és iparos tagoknál künnlevő kölcsönökben 830 sterling 18 shilling. Elhatározatott, hogy az előrelátható évi kiadások fedezése után fennmaradt pénz magyar állami érték-papirokba fektettessék; hogy a szükölködőknek nyujtandó összeg, a körülményekhez képest, főlebb emeltessék; hogy a mult havi diszebédről szóló jelentés, az az alkalommal tartott beszédek, ugyszintén az adakozók teljes névsora egy füzetben kinyomatva minden tagnak és egyes adakozónak megküldessék. Elnökül közfelkiáltással Diósy Márton, alelnöknek szótöbbséggel Stockinger Ferencz (magyar alkonzul), jegyzőnek Ofner Mór, pénztárnoknak Blum János, gondnoknak Reuter Simon választattak. Az uj tagok közt van dr. Duka Tivadar is.

Egyház és iskola.

— **Császka György** szepesi püspök fölszentelése vasárnap történt meg Esztergomban, nagy egyházi pompa mellett. Megjelent az ünnepélyre a pápa bécsi nuntiusa (követe) Jacobini, valamint Samassa egri érsek. Az egyházi szertartást a bibornok primás végezte. Az uj püspök ez alkalomból 250 frtot osztott ki Esztergomban jótékony czélokra. Jacobini nuntius szerdán Budapestre érkezett, hogy megismerje a magyar fővárost. A kormány tagjainak a primás mutatta be.

— **A zágrábi egyetem** megnyitására, mely októberben lesz, meghivókat küldtek az összes európai egyetemekhez.

— **A néptanitók számára** rendezett gazdasági tanfolyamra utazó tanitók, ha az utazás czélját a miniszterium által kiadott igazolással kimutatják, a pécs-barcsi, s osztr. állam vaspályát (a valkány-perjámosi és hegyi pálya kivételével) fél áron használhatják; a tiszai, arad-temesvári, magyar nyugati vasut és gőzhajók 33½ százalékot engednek; az első erdélyi, a magyar keleti, a kassa-oderbergi, az alföld-fiumei vaspályán a 2-ik osztályt 3-ik osztályu jegygyel, a 3-ikat fél második osztályu jegygyel használhatják; a magyar állam vasutakon pedig mértföld és személyenkint a 2-ik helyen 18, a 3-ikon 12 kr fizetendő.

— **Magyar népiskolát** alapitottak ez év elején Pancsovához közel, egy határőrvidéki községben, melyet nagy számmal látogatnak; s egy polgári és reáltanodában is nagy gond fordittatik a magyar nyelv tanitása- és tanulására; remélhető, hogy ily haladás mellett már a közel jövőben a magyar nyelv lesz előadási nyelvvé tehető, miben legnagyobb érdeme a magyar nyelv jelenlegi tanárának s az iskola igazgatójának lesz.

— **Ösztöndij állatorvosoknak.** Az álladalmi méneseknél rendszeresitett hat ösztöndijra (egyenkint 200 frt) a földmivelési miniszterium pályázatot hirdet. A gyakorlati idő október 1-sőtől kezdődik; a gyakornokok egyszerü elhelyezéséről az intézetekben gondoskodva leend, az étkezésre nézve pedig az intézeti tisztek és hivatalnokok részére biztositott kedvezményekben részesülnek. A folyamodványok fölszerelve augusztus 20-áig nyujtandók be a földmivelési miniszteriumhoz.

— **A nagy-rőczei tót gymnázium**, mióta államellenes irányzata bebizonyult, a legnagyobb ellenszenvvel találkozik mindenfelé, s az egyház kerület segélyére sem számolhat. Kapaszkodik tehát fühöz-fához s legujabban folyamodott a dunántuli superintendentiához, hogy kebelezze őt át a tiszántuliból.

Balesetek, elemi csapások.

— **Tűz.** A vasmegyei Boba községben mult vasárnap délben tűz ütött ki, mely 35 lakházat és számos gazdasági épületet hamvasztott el. Szerencse, hogy a gabna még nem volt behordva. Ugy sejtik, hogy gyujtogatás hozta a falura e nagy csapást. — Zala-Szt.-Balázson julius 22-kén 33 házat égett le, köztük az iskola, a tanitói lak és plebánia. Ott veszett a gabna egy része is.

— **A böszörményi erdőből** 1200 holdnyi terület égett le.

Mi ujság?

— **A királyné** e hó utolsó napjain indul el Angliába, Wight szigetre, hol augusztus 26-ikáig marad.

— **III. Béla király hamvai.** A képviselőház jul. 22-iki ülésében Földváry Mihály egy kérvényt nyujtott be Szabó Kálmán pestmegyei lakos részéről, ki arra kéri az országgyülést, hogy III. Béla király és nejének hamvait ünnepélyesen temettesse el, s emlékük méltólag megörökittessék. 1848. deczember havában a székesfehérvári régi templom romjainak ásatásakor találták meg III. Béla király és nejének, antiochiai Ágnesnek porait fejedelmi ékszerekkel, jogarral és koronával együtt. Az akkori zavargós időben a hamvakat és ékszereket egyelőre a nemzeti muzeumban helyezték el, mignem 1863-ban Pálffy Mór akkori kormányzó rendeletére a hamvak a muzeumból elvitettek, s némi katonai parádéval a budavári templom sirboltjába helyeztették, hol befalazatván, egyszerü kő jelzi a fejedelmi pár nyughelyét.

— **Öngyilkosság tébolyodottságból.** Viktorin József, a visegrádi plebános, darab idő óta a budai irgalmasok elmebeteg-osztályában ápoltatott. Kedden, a mint pillanatra fölügyelet nélkül maradt, egy késsel elmetszette a torkát, s nem sokára meghalt. Viktorin közbecsülésben élt lelkész volt, s a tót irodalomban mint költő jelentős nevet vivott ki. Visegrádon az ő érdeklődése emeltetett emléket a szerencsétlen Zách Klárának; valamint ő eszközölte ki, hogy a romokhoz a mostani könnyebb följárót létesitették. Magyar és német nyelven egy könyvet is irt Visegrád hajdanáról.

— **A képviselőház** ülésterme valódi purgatorium e hő napokban, s mivel van rá remény, hogy a törvényhozás még más nyáron is fog ülésezni, most intézkedéseket tettek a terem mesterséges szellőztetésére. A bécsi operaszinház ventillációjának készitője hajlandó 20,000 frtért elvállalni a terem hüsitését.

— **A vajda-hunyadi várnak** évek előtt szép mintáját készitette el egyik tudósunk. E minta most a kolozsvári muzeumba jut. Kapcsolatban e hirrel megemlitjük, hogy a Vajda-hunyadi vár megtekintésére a napokban utazott le Henszlmann Imre, Steind Imre tanár kiséretében, ki ott az ujitási épitkezést vezeti. E munkán azonban, szintén érzik a pénzügyi állapot s nagyon lassan halad. Valószinü, hogy Henszlmann ujra föl fogja gerjeszteni az érdekeltséget e régi góth stylban épült várkastély iránt, a hol mint reméllik, a király is időzni fog — ha egyszer az ujitással készen lesznek.

— **Szabadságharczi muzeum.** Az idei országos honvédgyülés ez évben Aradon fog megtartatni október hatodikán, a vértanuk halálának 25-ik évfordulója napján. Tervben van a honvédgyülés idejére oly kiállitást is rendezni, mely a szabadságharczra vonatkozó dolgokat tartalmazza. Ilyenek: könyvek, hirlapok, kéziratok, okmányok, pecsétek, lobogók, képek stb. Sok történelmileg becses tárgy gyülhet igy össze, s menthető meg az enyészettől. E kiállitás tárgyait aztán mint gyüjteményt akarják állandósitani.

— **A nemzeti szinház** épitkezései nagyban folynak. Az alapfalak elkészültek, s most az előcsarnokhoz szükséges faragott köveket emelik gyorsan egymás fölé. Mindent elkövetnek, hogy a bejárás egy hónál előbb elkészüljön. Ez természetesen csak ideiglenes belső diszitést kap, kárpitozással, de teljes csinnal s végleges elkészitése a jövő szünidő munkája leend.

— **Arany János** a karlsbadi fördőbe utazott, s távolléte alatt Gyulai Pál végzi az akadémia főtitkári teendőit.

— **Deák Ferencz** az egész nyarat a városligetben fogja tölteni, miután egészségi állapota nem olyan, hogy hosszabb utazást tanácsolhatnának neki. Eredetileg ugyanis az volt a terv, hogy Deák a nyarat Rátóton, Széll Kálmánnál fogja tölteni. Megemlitjük azt is, hogy Deák végkép elhagyta régi lakhelyét az „Angol királynő" szállodában, s az egyetemtéren a Weinkheim-féle házban bérelt lakást a télre.

— **Magyar orvosok Keletindiában.** Öt fiatal orvos Budapestről az angol kormány szolgálatába állott és rendeltetésük helyére, Keletindiába már el is indultak. A szolgálatiidő husz évet tesz; hosszu idő európai emberre nézve ama vidékeken.

Halálozások.

Egy ifju tehetség: Csapó Kálmán hunyt el a mult héten a Rókus-kórházban. A mintarajztanoda kiváló tehetségü növendéke volt, ki lapunknak is készitett illustrációkat, s most épen külföldre készült tanulmányai folytatására. Hirtelen téboly szállta meg, s a kórházba szállitották ápolás végett, hol nemsokára meghalt; forrón szerető özvegy anyát és nővéreket hagyva maga után, kiknek gyámola volt.

Csuzy József, Budapest főváros mérnöke, elhunyt hirtelen, szélhüdés következtében 47 éves korában.

Szentkatolnai Elekes Endre, a kézdivásárhelyi kir. törvényszék birája, meghalt 34 éves korában.

Elhunytak még: Hegedüs József, a hg. Batthyány urodalom ügyvéde N.-Kanizsán; báró Wodniánszky Valentin, nyugalmazott vezérőrnagy, egyike azon keveseknek, kik a lipcsei csata idejéből még megélték a jelen évet, Pozsonyban 84 éves korában; Czinár Samu, takács, hasonlólag a Napoleon elleni hadjáratokban katona, Szakolczán 85 éves korában; b. Marenczi Antalné, szül. gr. Nemes Mária 52 éves korában Kolozsvártt; Conrád László, joggyakornok Szeniczén, 24 éves korában.

SAKKJÁTÉK.

764. sz. feladv. Loyd Samutól (New-Yorkban).

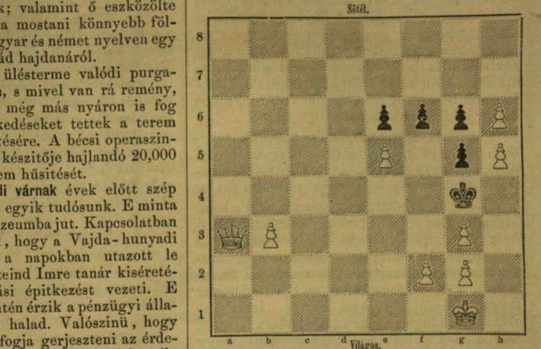

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 759-dik számu feladvány megfejtése.

(Seeberger J-től Krieglachban.)

Vil.	Söt.
1. Ka7—b8	Kc5—d4: (a)
2. Ve1—f2 †	Kd4—d3
3. Hf6—d7	tetszés szerint.
4. Hd7—c5—c5 matt.	

a.

1.	Kc5—d6 (b)
2. Ve1—a5:	Kd6—e7
3. Va5—d8†	Ke7—d8:
4. Hd4—c6 matt.	

b.

1.	Bh5—h6 (c)
2. Kb8—c7	Bh6—f8:
3. Hd4—b3†	c4—b3:
4. Ve1—c3 matt.	

c.

1.	Kc5—b6
2. Hf6—d7†	Kb6—a6
3. Hd4—b5	tetszés szerint.
4. Hb5—c7 matt.	

Helyesen fejtették meg: **Veszprémben:** Fülöp József. — **Sárospatakon:** Géreca Károly. — **Debreczenben:** Zagyva Imre. — **Miskolczon:** Hartmann testvérek. — **Siget-Csépen:** Mayer Károly. — **A pesti sakk-kör.**

Rövid értesitések. *Debreczen:* Z. I. Igéretünket be is váltjuk öszre, mely a hosszabb feladványok megfejtésére alkalmasabb idő a jelenlegi rekkenő hőségnél. Az uj küldeményt átvizsgáljuk s az eredményről tudósitandjuk.

Eger: T. F. Emlitett levelét nem kaptuk meg. Megfejtései a 759. sz. kivételével helyesek.

Előfizetési fölhivás.

A

VASÁRNAPI UJSÁG

és

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1874-ik első évnegyedi folyama márczius-hó végével lejárván, tisztelettel fölhivjuk előfizetőinket, sziveskedjenek előfizetéseiket mielőbb megujitani, hogy a lapok küldésében fenakadás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

együtt:

Évnegyedre (julius—szeptember) . . . . . **3 ft.**
Félévre (julius deczember) . . . . . **6 »**

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (julius - szeptember) . . . . . **2 ft.**
Félévre (julius deczember) . . . . . **4 »**

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (julius szeptember) . . . **1 ft. 50 kr.**
Félévre (julius—decz-mber) . . . . . **3 » — »**

☛ Egyes előfizetések legczélszerübben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bármentesitésül csak egy darab 5 kros bélyeg kivántatik.

☛ Tiz előfizetett példányra gyüjtőinknek egy tiszteletpéldánynyal szolgálunk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

Különféle.

— **Keserűviz-forrást** találtak a tavaszszal a Hortobágyon. A vegybontás bebizonyitotta azóta, hogy ez gyógyerejü forrás, mely megérdemli Debreczen gondosságát. A viz tartalma főleg chlór-részeinél fogva eltér a budai keserüvizektől és csupán összes sótartalmára nézve áll közel a budai Erzsébet-forráshoz. A kisérleteknél határa nézve erősebbnek bizonyult be ennél, jóval keserübb is.

— **Rózsa Sándor bünpörét** nem sokára a legfőbb itélőszék is fogja tárgyalni, mint utolsó folyamodványu fórum. Zuvics József, a szegedi bünpörök előadója, fogja referálni ezt is.

— **Az osztrák-északi sarkexpedicióról** a bécsi hivatalos lap többek közt a következőket irja: Az osztrák expedició törekvéseit különös készséggel támogatta az orosz kormány külügyminiszteri osztálya. A tengerészeti szaklapban, s a „Kronstädter und Nikolajewer Boten“ czimü ujságban, melyet leginkább olvasnak a tengeren utazók, hirdetések jelentek meg minden számban oly tartalommal, hogy bárminő hirek érkeznek az osztrák expedicióról vagy a bécsi külügyminiszteriumhoz, vagy a szentpétervári tengerészeti miniszteriumhoz, fölterjesztendők. Hasonló tartalmu hirdetés jelent meg az Archangel kormányzóság lapjában is, s a kormányzó azonkivül utasittatott, hogy e tárgyban érintkezzék azon hajósokkal, kik az északi sarki tenger felé szándékoznak menni. A „Diana“ hajó, mely szintén az északi sark felé indult, mindenféle élelmi szerekkel elláttatott a „Tegethoff“ részére, ugy hogy az osztrák expedició, ha találkozik vele, minden szükségessel föl lesz ismét szerelve.

Szerkesztői mondanivaló.

— **T. L.** Kisérlete bizony csak kisérlet — annak sem a sikerültebbjéből.

— **Tihanyi.** Gyarlóságok. Cseng-bong, mint a kolomp, de dallam nem válik ki belőle. Hát még eszme, valami kinyomtatni s elolvasni érdemes! Mert hogy „szeretne szellő lenni“ a leányka „fürteivel enyelegni“, szép arezára „rásimulni“, ott élni vagy ott „kimúlni“, versnek csak megjárja, de mi van benne? nem is emlitve, hogy százszor, százezerszer elmondták mások is. Az a k é t d a l is olyan, a milyent egy végtében lehet irni nem kettőt, ha' kétszázat (s gondoljuk ir is, úgy látszik rajta), de a mely fajtából kétszáz sem ér többet, mint kettő. Mindegyforma s mind olyan, mintha már olvastuk volna valahol.

— **„Nénénk sirján.“** A héten jött versek közt ez a leggyakorlatlanabb kéztől eredt, de mégis legtöbbet ér. Van a hangban valami igazság, az érzés őszintesége, igénytelen egyszerüség vagy mi. Közölni nem közölhetjük, mert formailag nem áll irodalmi szinvonalon; de jobban esett elolvasnunk, mint ezt a sok diákos „probatio calami“-t, meg egetverő harsány hangerőlködést!

— **„Ariandre.“** Talán Ariadne? Vagy igy tanitsák a VI. gymn. osztályban? Tanuljon még, s ne „latomhoz“-zék!

— **K—ch S.** A bekezdő s befejező levélben több a humor, bár kissé nyers, mint erő a versekben. Hogy eszméi volnának, s küzd velök erősen: azt látjuk; de még ugy látszik távol van attól, hogy a megfelelő alakot megtalálja. Nyelve darabos, verselése nehézkes, s mind a kettő itt-ott szabálytalan is. Egyszóval, ha reménytelenül el nem utasitjuk is végkép: annyit ki kell mondanunk, hogy még teljességgel nem ért meg a nyilvánosságra.

— **Dezsény.** Fájdalom, bármennyire méltányoljuk is törekvését, egyelőre nem sok biztatással szolgálhatunk. Beküldött verséből ugy látszik: nem épen kezdő, sokat irt, mutatja a verselés gyakorlottsága s itt-ott meglepő könnyüsége. De bizonyos modorosság érzik hangján s semmi valóság, semmi érzés. Az ilyen kifejezések „biborajku szenvedély“ — „boldogsága édenét“ stb. nem a valóság hangjából vannak véve. Másra, jobbra törekedjék.

— **H—y Gyula.** „Csöndesen ti“ stb. Vegye magára az épen mondottakat?

Nyilt-tér.*

— **(Beküldetett.)** Az általános használat által, melylyel 26 év óta az oly sokszor megkisérlett cs. k. szab. korneuburgi marhapor találtakozott, több iparos elcsábittatott annak utánzására, és hamisitványaikat a közönség teljes csalódása végett oly csomagokban bocsátják forgalomba, melyek a valódiról csak némileg különböznek. Ámbár én ujolag ily utánzókat a törvényhatóság utján megbüntettem, ennek daczára olykor még most is hamisitványok fordulnak elő, melyeknek megvásárlását mindenkit annál is inkább óvok, mintán ezek hatástalan, sőt nagyrészt kártékony alkat részekből állanak Fölkérem tehát a vevőket, hogy a valódi korneuburgi marhapor vételénél arra figyeljenek, hogy a csomagok pecsétemmel zárva és név aláirásomat vörös szinben a czimképen viseljék.

Ki az én czimképemnek egy hamisitóját olykép megnevezi, hogy azt törvényileg büntetésnek alávethetem, részére egész 500 frtig terjedő jutalék biztosittatik.

* Az e rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	julius	junius (ó)	Thamuz Rosch.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	é. p.	ó. p.
26 Vasárn.	D 9 Anna b. a. a.	D 8 Anna	14 F 8 Czirjék	12	123 14	4 33	7 39	271 24	6 19	1 44
27 Hétfő	Pantaleon	Pentele	15 Athinoz	13	124 11	4 35	7 38	281 53	7 14	2 51
28 Kedd	Ineze pápa	Sámson	16 Marina	14	125 8	4 37	7 36	295 57	7 56	4 10
29 Szerda	Mártha szüz	Vilmos	17 Jácint	15 Ö. Tub.	126 6	4 38	7 35	309 0	8 30	5 32
30 Csüt.	Abdon	Juda	18 Sisoas	16	127 3	4 39	7 33	323 33	8 55	6 56
31 Péntek	Lojolai Ignácz	Ignácz	19 Makrin	17	128 0	4 40	7 32	337 54	9 16	8 20
1 Szomb	Vasas sz. Péter	Gertrud	20 Illés	18 S. Ekel	128 58	4 42	7 30	332 19	este	regg.

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed 4-én 11 óra 3 perczkor éjjel.

Tartalom.

Petőfi halálának 25 éves fordulója (arczkép). — A sirkeresők. — Theodor hősiessége. — A nemzeti szinház (két képpel). — Erdély bányavidéke. — Utazás a tenger alatt (folyt. képpel). — Egyveleg. — **Mellékl et:** Budapest jótékony intézetei XVI. — A Jellemből. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Különféle. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilttér. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. czukor-utcza 11. sz.)

HIRDETÉSEK.

Van szerencsénk a t. közönséget figyelmeztetni, hogy az alant jegyzett

HITEL-PAPIROK

az utóbbi válság alkalmával, bizalomra legméltóbbaknak találtattak, és haszonhajtó befektetésekre legjobban ajánlhatók.

Ezen papirok a válság előtt birt árfolyamon alól jegyeztetnek, és mi ezek százalékos jövedékét, a mostani jegyzések alapján közöljük. Egyszersmind megemlitjük, hogy mind ezen alant jegyzett értékpapirok annak idejében névértékben fognak kisorsoltatni.

32	évi 5½% földhitel intézeti zálogjegyek. Jövedék körülbelől	6⅜%
34	„ 5½% ált. földh. részv. társ. „ „ „	6½%
24½	„ 6% „ „ „ „ „ „	7%
25	„ 5½% magy. jelzáloghitelb. „ „ „	7%
23	„ 6% kereskedelmi bank „ „ „	7%
5%	magy. és erd. földtelherment. kötvények „ „ „	6½%
„	„ szőlődézsma váltsági „ „ „	6½%
„	„ vasuti kölcsön „ „ „	6⅜%

Ezen befektetés ép oly biztos, mint a takarékpénztári betétel, és sokkal magasb kamatozást nyujt, mint ez utóbbi.

Becses megbizásokat legpontosabban teljesitünk és tanácscsal szolgálni is készek vagyunk.

Glatz, Holzwarth és Schubert.
Budapest, V. Dianafürdő.

178 (23—26)

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapesten, (IV. egyetem-utcza 4-ik szám) megjelentek és kaphatók:

POLITIKAI DIVATOK.
Regény.
Irta
JÓKAI MÓR.
Második kiadás.
Három kötet. — Ára füzve 2 frt 40 kr.
A népszerü kiadás 84-89. füzetei.

UJABB NOVELLÁK.
Irta
LAUKA GUSZTÁV.
Ára füzve 2 forint.

VEZÉRCSILLAGOK
vagyis
velős mondatok és költői gondolatok honi és külföldi remekirók müveiből
Második bővitett kiadás.
Ara füzve 2 frt.

„A rossz nedvek kiirtása a gyógyszer czélja!“ „Az élet legfőbb java a jó egészség!“

American-Pills by Böldt

Böldt egészségi labdacsai

vértisztitási labdacsok.

E labdacsok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vivtak ki.

Ajánlhatók e labdacsok **a vér tisztitására** megelőző betegségek után; a fölösleges és **rosz nedvek eltávolitására** (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknél, kik rosz emésztésben, savanyu felbüfögésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértorlódásban szenvednek. E labdacsok különös ajánlatot érdemelnek **a gutaütésre hajlamot mutató egyéneknél.**

Egy doboz 65—70 labdacs ára 1 frt 50 kr. (10 kr. több.)

Központi raktára: Droguerie medicinale:
Boldt A. H. Genfben (Helvetia).
Valódian kapható:
Pesten: Török József gyógyszerész és **főküldeményezőnél** Magyarország számára, király-utcza 7. szám, és **Formágyi Ferencz** gyógytárában, Széchenyi-tér 26. sz. **Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz.-Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Pecher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J.** am hohen Markt 12. gyógyszerész uraknál. 217 (20—0)

Kisérletül!
Méltóztassanak
kis megrendelést tenni
gyönyörü
NŐI
ruhakelmékből
igen jutányos áron!
HAMBURGER ADOLF
hölgy-divatáru üzletéből
PEST, uri-utcza 1. szám.
Minták kivánat szerint ingyen és bérmentve küldetnek.
207 (35 50)

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent (Budapest, egyetem-utcza 4 sz.) és minden könyvkereskedésben kapható:

BUDAPEST
főváros törvényhatóságának szervezete.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.
Német fordításban is ugyanazon áron kapható.

Nyári idényre!

Barége, Mozambiques és Ecru	30—40 krig.
Selyem Grenadine sima és csikos	50—80 »
» Gasiere dúsgazdag választékban	30—90 »
Franczia Jaconats	25—35 »
» Crettonek és Calicok	25—35 »
» Satinék és Foulard aprék	30—70 »
Csikos selyem szövetek minden szinben	1 ft, 1 ft. 40 kr.
Sima Pult de soie » »	1 » — »
Fekete » » »	1 » 30 »
» Gros Failles	1 » 80 »
Szines » » minden szinben	2 » — »
Irish selyem Popelinek	1 » 10 »
Angol Lusterek	— » 35 »

Bátrak vagyunk az igen tisztelt hölgyeket arra figyelmeztetni, hogy egy nagyobb mennyiségü divatáruk, különösen selyemszövetek megvételével lehetségessé válik a fentebbi czikkeket bámulatos olcsó áron eladhatni.

Mély tisztelettel
Sgalitzer és Schönfeld,
312 (5—20) Budapest, bálvány-utcza 1. sz.

Tanulónak fölvétetik
alólirottnál, tisztességes szüléktől származott 13—14 éves fiu, ki legalább is 4 elemi osztályát végzett és ép egészséges termetü. 329 (2-3)
Levius K. Sándor,
mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő Pozsonyban, a főtemplom átellenében.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

BENICZKY IRMA.
A NŐK HIVATÁSA.
(8-rét, 248 l.) Füzve 1 ft. 20 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.
MAGYAR HÖLGYEK.
Történelmi élet- és jellemrajzok.
(Nyolczadrét, 223 l.) — Füzve 1 forint.

JÓSIKA JULIA.
PÁLYAVEZETŐ.
Jó tanácsok
világba lépő fiatal leányok
számára.
(8-rét, 432 lap.) — Füzve 2 ft, diszkötésre 2 ft. 80 kr.

HÖLGYEK LANTJA.
Magyar költőnők müveiből.
Szerkesztette
ZILAHY KÁROLY.
Egy acélmetszettel.
Második bővitett kiadás.
Ára füzve: 2 ft., diszkötésben 3 ft.

HÖLGYEK TITKÁRA.
Legujabb és legteljesebb levelezőkönyv nők számára.
Negyedik bővitett kiadás.
(8-rét, VIII és 312 l.) — Ára kemény kötésben 1 ft. 50 kr.

A legbiztosabb és legkellemesebb szer
váltóláz ellen,
különösen gyermekeknél, kik a keserü Chinint máskép bevenni nem képesek a
Chinin-csokoládé
és a
Chinin-czukor
Rozsnyay M., gyógyszerésztől Zombán Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyülése
Fiumében pályadijjal koszoruzott.
Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhirü gyógyszertárában.
A hamisitásoktól óvakodni kell!
Mindenki csak a **Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készitményt** kérje és fogadja el. 135 (35—0)

Gyors és biztos kiirtása a
patkányok és egereknek,
az ő Felsége **első Ferencz József** császár által egy **kizárólagos szabadalommal** kitüntetett
patkánymereg által,
mely valódi minőségben kapható:
Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utcza 7. sz. — Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosaiban.
Ára egy darabnak 50 kr. a. é. 303 (4—9)

A hirneves dr. Forti-féle
SEB-TAPASZ,
mely rendkivüli gyógyereje, elválasztó, érlelő s fájdalmat csillapitó hatása által leggyorsabb, legbiztosb s egyszersmind gyökeres gyógyulást eszközöl különnemü bajokban.

Egy csomag ára 50 kr., nagyobb csomagé 1 frt használati utasitással együtt, postán küldve 20 krral több — Egy frtnyi csomagnál kisebb szállitmány nem teljesittetik

Központi küldeményezőraktár: **Pesten: TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál király-utcza 7-ik szám alatt. — **Bécsben:** Pleban F Xav. gyógysz. urnál a régi tábori gyógyszertárban, István-tér, 1-só szám. — Dr. Girtler F. gyógyszerész, Freiung 7-ik szám. — Wisinger F. az arany sasboz czimzett gyógytárában, Kärnthnerring, 18 sz. — **Prágában:** Fürst J. — **Grácz-ban:** Dr. Grablowitz V.-nál.

Továbbá kapható **Budapesten** (Lipótváros): **Jezovits M.** udvari gyógytárában, a három korona- és marokkói-utcza sarkán. — **Formágyi F.** gysz. 3 korona-utcza 26. sz — **Thalmayer A. és társánál,** 6 nádor-utczában. — **Kochmeister Fr. utódainál,** a 3 korona-utcza 22. sz. — **Kuhn J. M.,** a József-téren 7. sz. (belváros.) — **Dr. Wagner D.** ur a „szent háromsághoz“ czimzett városi gyszertárában a városház-téren. — **Emresz K.** sz uri-utczában a „két matrózhoz.“ — **Telkesy J.** udv gysz a várban. — **Wlaschek E.** gysz. a Krisztinavárosban. — **Elszdorfer G.** gysz. a Tabánban (Rácsváros) fő-utcza. **Aradon:** Szarka Luizanál. — **B.-Ujfalun:** Vass Jenő. — **Békés-Csabán:** Biener B. — **Bild-Szent-Mihályon:** Lukács Fer. — **Debreczenben:** dr. Róthschnek V. E. és Tamássy K. gysz. — **Duna-Földváron:** Nádhera P. — **Egerben:** Plank Gy., Schuttág J. és Köllner Lór. gyógysz. — **Eperjesen:** Isépy Gy. — **Érsekujvárott:** Conlegner J. — **Gyöngyösön:** Mersits J. — **Győrött:** Lebner F. — **Hajóson:** Faller J. postamester urnál. — **H.-M.-Vásárhelyt:** Wolf V. — **H.-Szoboszlón:** Beszédes J. — **Huszton:** Schmidt K. — **Jászberényben:** Teschler E. — **Kassán:** Koregrkó A, Wandraschek K gysz., Megay G. és Hegedüs L. — **Késmárkon:** Generasich C. A. gysz. — **Komáromban:** Jung K. — **Léván:** Boleman Ede. — **Makón:** Weil M. — **Miskolczon:** Dr. Csáthi Szabó J. — **M.-Szigeten:** Héder L. — **Mitrowitzon:** Kerstonoschitz A. fiainál. — **N.-Kanizsán:** Wajdits J. — **N.-Szombaton:** Pántotsek R — **N.-Váradon:** Huzella M — **Nyirbáthoron:** Sztruhár J. — **Nyiregyházán:** Kovács S., Maurer K. — **Pakson:** Malatinszky S. — **Pécsett:** Sipócz J. — **Pozsonyban:** Pisztóry B. — **Rimaszombatban:** Hamaliár K. — **Rozsnyón:** Pösch J. és Hirsch J. N. — **Sopronban:** Bock Gy. — **Sümegen:** Stamborszky L — **Szathmáron:** Bossin J gysz — **Sz.-Fehérvárott:** Braun J és Diebálla Gy. — **Szombathelyen:** Pillich F. — **Temesvárott:** Pecher J. E. és Quariny A. gysz. — **Técsön:** Ágoston Gy — **T.-Ujlakon:** Roykó G. — **Tokajban:** Dr. Juhász P. — **Ungvárott:** Okolicsny J., Lám Sándor gysz., Peltsárszky A és Krausz A. — **Veszprémben:** Ferenczy K. — **Zágrábban:** Hegedüs Gy. és Mitbach Zs. — **Zirezen:** Tejfel J 3 6 (1—0)

Erdélyország. Kolozsvárt: Binder K. gyógysz. — **Brassón:** Marscher W. F., Gyertyánffy J. és fiainál. — **Hátszegen:** Má ér B. gyógysz. — **Magyar-Láposon:** Breuer P. gyógysz. **M.-Vásárhelyt:** Bucher M. — **Szászváros:** Rekert E. K gyógysz. — **Jassiban:** Engel J. gyógysz. „a koronához.“

Forty László, Buda ráczváros, fő-utcza 590. sz.

Elérhetetlen!
Conn L.-féle egyetemes-fejkorpa-olaj.
Gyors és biztosan ható gyógyszer mindazokra nézve, kik az erős fejkorpa képződésü kellemetlen bajban szenvednek. Rögtöni, fényes siker annélkül, hogy a hajnak kárt okozna. Egyetlen óvszer minden fentemlitett bajból származható fejbőrbajok ellen. Bizonyitványok betekintés végett szolgálatra állnak.
Ára üvegenként 1 frt. 60 kr., bérmentes beküldés mellett vagy postautánvétellel. 317 (4—4)
Főraktár a föltalálónál, Bécsben, II. Bezirk, Afrikanergasse Nr. 3.

Hönig Antal és fiai

cs. kir. szabad.

vászon gyári-raktár és nagykereskedése

Budapest,

Erzsébet-tér „Wodianer“-féle házban

ajánlják **gyári áron** mindennemü saját készitményeiket u. m.: 54 rőfös **rumburgi,** 50 rőfös **irlandi,** 4/4 és 5/4 széles **hollandi,** 38 rőfös **creas** vásznat, 6/4, 8/4, 9/4, 10/4 és 12/4 **ágyteritőket,** 4/4 és 5/4 elkészitett és nyers 30 rőfös **fehér fonal-vásznat,** minden féle **sávoly** és **damasz asztalteritőket, asztalkészüléket** 6, 12, 18 és 24 személyre, **kéztörlőket** 30 rőfös darab és tuczatban.

Dúsgazdag raktár fehér és szinezett ágynemü; fehér és szines vászon-zsebkendők, szőrzsák-csinvat, chiffon, parket, kávékendők, csemege-asztalkendők, ágyszőnyegek stb.

Minták és árjegyzék kivánatra **bérmentesen** küldetik el. **Megrendelések gyorsan és pontosan** teljesittetnek.

Aradi-vásár idején üzlethelyiségünk az ottani **városházban** létezik. 315 (4—4)

A fürdő utazást

minden betegk ielégithet, mihelyst egy nyereményt előidéz. Ez csupán is **Orliçé R., tanár urnak — Berlinben, Wilhelmstrasse 125,** — sikerül, mely évek során át csekély dijfizetés mellett mindenkinek utasitásokat ad, melyek folytán én ugyanis 2 havi kitartó játszás után

egy jelentékeny ternot nyertem.

Pilsen. Gabriel Laura,
324 (1) pénztárnokné.

Mi alólirottak

a nagy közönség érdekében kedves kötelességünknek tartjuk az általunk már több izben is kitünő és solidnak megismert

Brauswetter János,

chronometer és müórás

urnak 26 év óta fennálló óraüzletét Szegeden szülővárosában, készséggel és részlehajlatlanul a legmelegebben ajánlani.

125. Haisler Ágoston theologus Bécs	Kis József uradalmi tiszt. P.-Lak.
Harth Gusztáv Polgár.	140. Lutt István m. k. postakezelő Karczag
Igar Dániel Sáros-Patak.	Lengvárszky J. k.erd.Oláhl.-bányan.
Juhász János Stropko.	Lázár N. hadnagy Zombolya.
130. Jonnel N. m. k. postamester Hradek.	Lukatoff Au. k. ügyész M. Vásárhely.
Karácsonyi Miklós a tiszaszabályozási társulat főbiztosa Beodra.	Majoros András esp. lelkész Dokra.
Kiss Tamás Kun-Szt.-Márton.	145. Mathe Gyula ref. tanitó T.-Burán.
Kassa Károly Alattyán,	Pertich Mihály főkapitány Szabadka.
Kosztolányi főhadnagy Mező-Tur.	Schmidt N. a szegedi ált. takarékpénztár pénztárnoka Szeged.
135. Knézy József Jegyző N.-Militics.	Kupecz Antal a keresk. bank pénztárnoka Szeged.
Kalmár Viktor bölcsész B. Diószeg.	Weitzenfeld Zsigmond Szeged.
Kis Sándor m. k. tr. t. Szolnok.	
Kovács Alajos m. k. pénzü.főv. Sümeg.	150. Stern Mór könyvvivő Szeged.

Számtalanszor történik, hogy csupán csak előitéletből mellőztetik a kisvárosi, magának valódi érdemet szerzett és képzett müvész és honti; mert többnyire a bécsi órakereskedők mindent igérő és ámitó birdetéseinek hitelt adva, oly silány szerkezetü, hasznavehetlen órák vásároltatnak, melyek — **mit a fölülirottak nagyrésze is bizonyithat** — igen is játékszernek, de óráknak semmi esetre sem nevezhetők; ezen, a szándékos csalással határos eljárás ellen kötelesség erélyesen felszólalni, mindenkit óvatosságra inteni.

Kitünő jóságu órákat vásárolni vagy javittatni a közönség tapasztalása szerint, **egyetlen biztos forrás**

BRAUSWETTER JÁNOS

chronometer- és müórásnál, az első valódi kulcs nélkül fölhuzható remontoir inga-órák szabadalmazott föltalálója, ki az 1871-ik évi londoni világkiállitáson kiváló kitüntetésben részesült; **az 1872-dik évi kecskeméti iparmükiállitáson és az 1873. bécsi világkiállitáson pedig, valamenyi kiállitva volt órák fölött a győzelmét aratta, mint annak idején ezt a lapok is fölemlité k**; — továbbá külföldön, különösen pedig a franczia-Svájcz óragyáraiban **12 éven át** az óramüvészet minden titkait magáévá tette és a hozzávaló gépekkel el van látva, valamint **Münchenben** is az elméleti és gyakorlati vizsgát eddig **még senki által meg nem közelitett** sikerrel végezte.

Árjegyzék:

Férfi-órák	frt.		frt.
Ezüst heng. óra 4 rubinnal	10—12	Arany ugyanaz duplatokk.	62, 65, 70, 80
„ „ „ aranysz. ugről.	13—14	„ valódi remontoir hor. órák kristályüveggel	65, 70, 80, 90
„ „ „ dupla tokkal	15—17	„ ugyanaz dupl.	100, 110, 120, 160.
„ „ „ kristályüveg.	14—17	**Hölgy-órák.**	
„ horgonyóra 15 rubinal	16—18	Ezüst hengeróra 4 rubinnal	13—16
„ „ duplatok	18, 20—22	Arany órák 3-mas számu 18 kar.	
„ ang.horg.óra15 r. kr. üv.	18, 20, 22, 24	„ hen.óra 4 és 8 rubinnal	25, 27, 30, 33
„ ugyanaz dupl.	22, 24, 26—28	„ ugyan. dup.födél.	38, 40, 45, 48
„ valódi horg. rem. fülénél fölhuzható krist. üveg.	30, 32, 35	„ horgonyóra 15. rub.	42, 45, 48, 50
„ ugyanaz duplatokkal	35, 37, 40	„ ugyanaz duplat.	50, 52, 58, 60
Arany horgonyóra 3. szám (18 kar.)		**Serkentők,** órával együtt 7 frt gyertyagyujtóval 10 frt, 8 naposak 12 forint	
ugyanaz 15 rubin.	36, 38, 46, 50.		
„ horg. duplatokkal	55, 58, 65, 70	Ezenkivül minden egyéb kivánható órák kaphatók, ugymunkásórák is.	
„ horg. kristályüveg.	42, 45, 55, 65		

INGA-ÓRÁK legnagyobb választékban saját találmányu uj készülékkel, melyeket a tokon kivül, legyen az 1—2 vagy 3 nehezékkel, mind egyszerre fölhuzni, ugyszintén az ingát megindítani és a mutatókat igazitani lehet. Körülményes leirás és árjegyzék kivánatra ingyen beküldetik.

A zsebórákat függő és fekvő, egyszóval minden helyzetben és raszkódásban aranyosan és pontosan szabályozva adom által a közönségnek.

10 évi irásbeli jótállásról szóló iratot kap minden óra vevője, 5 évit pedig minden javitás megrendelője használati utasitással együtt.

Arany és ezüst órák, lánczok a magy. kir. ellenőri hivatal által megvizsgálvák és minden nemben dus és a legdiszesebb választékban kaphatók.

Ezüst óralánczok 3—8 frtig, hosszuk 6—15 frtig, 3-mas számu aranylánczok rövid 18—70 frtig, hosszu 35—100 frtig. Talmiarany, bronz- és aczéllánczok is kaphatók. Tárgyak, melyek nem tetszenének, kivánatra készséggel kicseréltetnek. Órák, arany és ezüst a legmagasabb árig cserébe elfogadtatnak.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett pontosan teljesittetnek.

184 (11—0)

Hely szüke miatt időnkint megujitott népsorozat.

Egy fiatal ember

ki kitünő bizonyitványokkal bir, ajánlja magát nevelőül, akár elemi, vagy alsóbb osztályu reál vagy gymnáziumi tantárgyak előadásában, — akár pedig siketnémák tanitásában, ki már e téren kitünő sikert tanusitott. 337 (1)

Ajánlatok **A. K. 74.** alatt e lap kiadó-hivatalához czimzendők.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MÉTER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE

és az

UJ MÉRTÉKEKKEL VALÓ SZÁMOLÁSI MÓD.

Tanodai és magánhasználatra

készitette **Dr. LUTTER NÁNDOR.**

Ára fűzve 40 krajczár.

Fölhivás.

A **Tisza** biztositóbank igazgatóságát fölkérem, hogy folyó év februárban tűz által okozott káromat, mely 113 forintra becsültetett, — **valahára már fizetné ki.** Ily társulathoz nincsen bizodalmam, biztositásomat ezentul másutt fogom megtenni.

Sárospatak, 1874. jul. 19-én.

Beszterczey István,
334 (1) részvényes.

Birtok eladás.

Az irsai vasuti állomáshoz fél órányira fekvő mikebudai pusztából a Madách családnak kitágositott része, 880 hold rét, szántóföld és gyep, szabadkézből egészben vagy 20 holdas részletekben eladó, esetlegesen Mihálynaptól egy évre bérelhető; a birtokot a helyszinén Szepesi János kerülő kimutatja, az eladási és bérlési árak iránt Huszár Sándor meghatalmazottal lehet értekezni, Buda-vár, uri-utcza 40. számu saját házánál. 3 28 (2—3)

A háziállatok betegségei.

Ezen forró-meleg évszakban egy sokkal veszedelmesebb jellemet vesznek föl és gyakran döghalállal is végződnek; ily veszedelemnek minden marhatulajdonos legjobban ellenállhat a cs. kir. szab. **Korneuburgi marhapor** szorgalmas használata által, melynek hatásáról nekünk következőleg irnak:

T. Kwizda Ferencz János urnak Korneuburgban.

Ujolag fölkérem, nékem **Korneuburgi marhaporából** 30 csomagot átküldeni, miután készletem elfogyni kezd, és én ezen oly sokszor és biztosnak bizonyult gyógyszert házamban nélkülözhetlennek tartom

Kénytelen vagyok önnek ismét bizonyitani, miszerint saját lovaimnál valamint szomszédjaimnál is, a **korneuburgi marhapor** használata kivétel nélkül a legjobb eredményt idézte elő. Különösen ajánlható, ugyszólván mondható csalhatatlan szer oly lovaknál, melyek a párolgásnak vannak alávetve. Egyik szomszédom, egy párolgós lovat, már mint teljes gyógyithatlant adott föl, ámbár állatorvosoknak tanácsait vette igénybe, én tanácsolám neki, hogy egy utolsó kisérletet tegyen önnek **korneuburgi marhaporával** s arra ezen állat egész vidám és éberen minden köhögés nélkül végzi hegyes tájékunkban bizonyára nehéz dolgát. 290 (1)

Ez egy uj bizonyiték azon sokak közül, melyeket 12 év folytán — mert ennyi idő óta van a **korneuburgi marhapor** nálam használatban — tapasztaltam.

Zimmerwald Bern mellett (Helvétiában).

Indermühle-Wittenbach F., parancsnok.

T. Kwizda Ferencz János urnak Korneuburgban.

Nem mulaszthatom el önnek bizonyitékul adni, hogy miután én már évek során át használom szarvasmarháim, valamint lovaimnál **korneuburgi marhaporát, hogy ezek folytonos egészségben meg is tartották** magukat

Hogy ezen kedvező egészségi állapot **csupán a korneuburgi marhapor rendes beadásának irható,** azon körülmény bizonyitja, hogy körülöttem a majorokban marhavész ütött ki, **többször döghalál kimenetellel is, mig számos marháimnál mindenkor a legörvendetesb egészségi állapot uralkodik.** Egyuttal fölkérem nékem ujolag 100 csomag **korneuburgi marhaport** küldeni.

Opcina. **Danen And.**

A **Kwizda**-féle állatgyógyászati szerek valódi minőségben kaphatók **Pesten: Török József** gyógyszerész, király-utcza 7. sz.; Thallmayer A. és társa; Halbauer testv.; Frommer H.; Strobenz testv.; Kreische Ant.; Kovács J. J.; Kochmeister Fr.; Topits J.; Hoffmann J. uraknál. **Budán**: az udvari gyógyszertárban. Magyarország majdnem minden városa és mezővárosában van raktár, mi koronkint a legolvasottabb lapokban köztudomásra hozatik.

ÓVÁS: A csalódás elkerülése végett felkéretik mindenki, miszerint **Kwizda F. J. üditő-nedvét, mely egyedül tüntettetvén ki cs. kir. kiz. szabadalommal,** össze ne téveszszék más hasonlóan nevezett készitményekkel. Továbbá szíveskedjék mindenki arra ügyelni, hogy a **korneuburgi marhapor minden feliraton alábbi név aláirásom** vörös szinben van lenyomtatva, és kötelességemnek tartom köztudomásra hozni, hogy hamisitványok fordulnak elő, melyek teljesen hatástalan, sőt kártékonyak levén, ezekre különösen figyelmeztetünk mindenkit.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelentek s minden könyvkereskedésben kaphatók:

Vallás-, Erkölcsi és Társadalmi élet

1848 óta

Magyarországon.

(A magyarországi protestáns egylet által 300 forinttal jutalmazott pályamunka.)

Irta

Szeremlei Sámuel.

Ára füzve 1 frt.

FÉNYÜZÉS

(Luxus)

a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.

Irta

Dr. Gerlóczy Gyula,

müegyetemi tanár.

Ára fűzve 80 krajczár.

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Budapest, augusztus 2-án 1874.

31-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein és Vogler,** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

ALESSANDRI VAZUL.

A közöttünk s tőszomszédunkban élő népek közéletével, különösen szellemi, jelesen irodalmi viszonyaival s tevékenységével megismerkedni, nemcsak érdekes, de érdekünkben is áll. S hogy ezek közt a románok és szerbek irodalma érdemel legtöbb figyelmet, az semmi kétséget sem szenved. Ily czélnak akarunk szolgálni, midőn olvasóinkkal Alessandri Vazulnak, a románok tekintélyes népköltőjének arczképét, életrajzát s egyik költeményét mutatjuk be. S mert Alessandri Vazul egyike a román irodalom legtevékenyebb munkásainak három évtized óta, sőt némi részben központi szerepet játszik a román költészetben: életrajzából alkalmunk lesz megismerkedni egyszersmind a román irodalom nehány jelentékenyebb mozzanatával is.

Alessandri Vazul született Moldvában, Mircesci nevü családi birtokán, 1821-ben, tehát ugyanakkor, midőn a román nemzeti történelemben nevezetes Vladimirescu-forradalom gyüjté zászló alá a románokat, zsarolóik — az idegen vérü bojárok és a görög hierarchia — ellen, s mely forradalommal veszi kezdetét Romániában a nemzeti önérzet, műveltség és irodalom tulajdonképeni története is. Tanulmányait Jassy egy magánintézetében kezdé meg; de gazdag szülei, a román arisztokráczia akkori s ma is fönálló szokása szerint, csakhamar Párisba vitték már akkor, alig 12 éves korában, ritka tehetséget tanusitó fiokat.

Tizennyolcz éves koráig maradt, tanulmányait folytatva, Párisban; s azokat végezve, hazájába indult vissza. Utjában huzamosabb időt töltött Olaszországban, előbb Nápolyban, aztán Velenczében, melyet számos költeményben szépen énekelt meg. 1839 végével hazájába érkezve, Cogalniceanunak »Dacia litteraria« czimü Jassyban szerkesztett komoly irodalmi lapjában lépett föl mint vers- és prózairó s első műveivel fölébreszté maga iránt a figyelmet. 1842-ben azonban betiltatván a Cogalniceanu lapja, Alessandri hazája regényesebb részeit keresé föl, különös kedvvel a havasokat kalandozva be, s a népélet és népköltészet tanulmányozásába merülve. Tömérdek költészeti anyaggal gazdagodva tért vissza egy év mulva; a többi közt itt akadt a magyar nőről fenmaradt néphagyományra is, melyet egy szép balladában dolgozott föl.

Visszatérve Jassyba, ott, az akkoriban alapitott nemzeti szinház igazgatását vállalá el, Cogalniceanu és Negruzzi közreműködésével, s a népszinmü hiányát maga egész repertoire-val födözé, husznál több darabot irva, melyek csakhamar a bukuresti szinpadon is fényes sikert aratának. Szinműveiben kizárólag nemzeti szellemü. Tárgyai a népéletből vannak meritve, s mindegyiken meglátszik annak alapos tanulmányozása. Legkedveltebb szinmüve a »Lipitorile Sateloru« (»Falusi vérszopók«) czimü, melyben élénken festi a zsidó korcsmárosok és görög haszonbérlők körmei közé került nép nyomorát; továbbá a népszokásokat találóan ecsetelő »Nunta tieranésca« (»Paraszt lakadalom«) és »Rusaliile« (»A pünkösd«) czimüek. Müveiben nem kiméli a felsőbb körök hibáit sem, melyekhez születésénél fogva maga

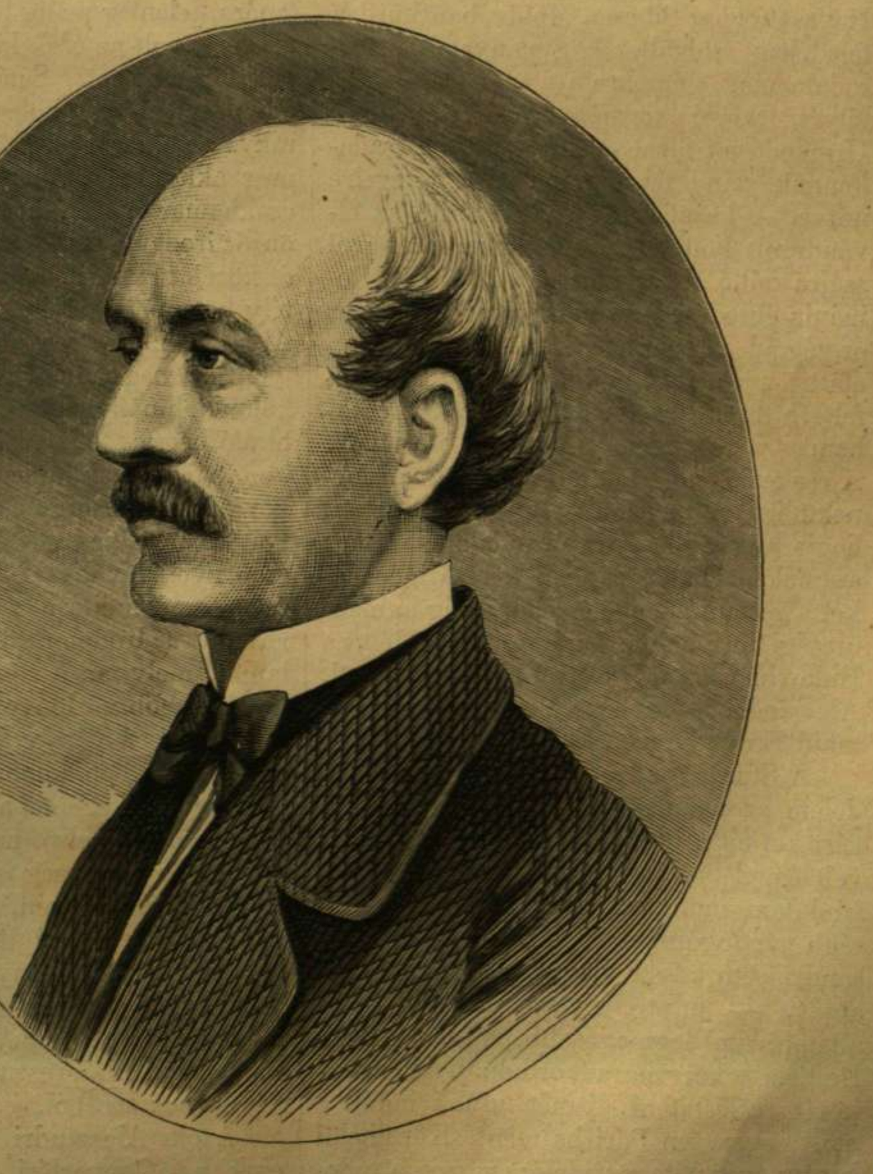

ALESSANDRI VAZUL.